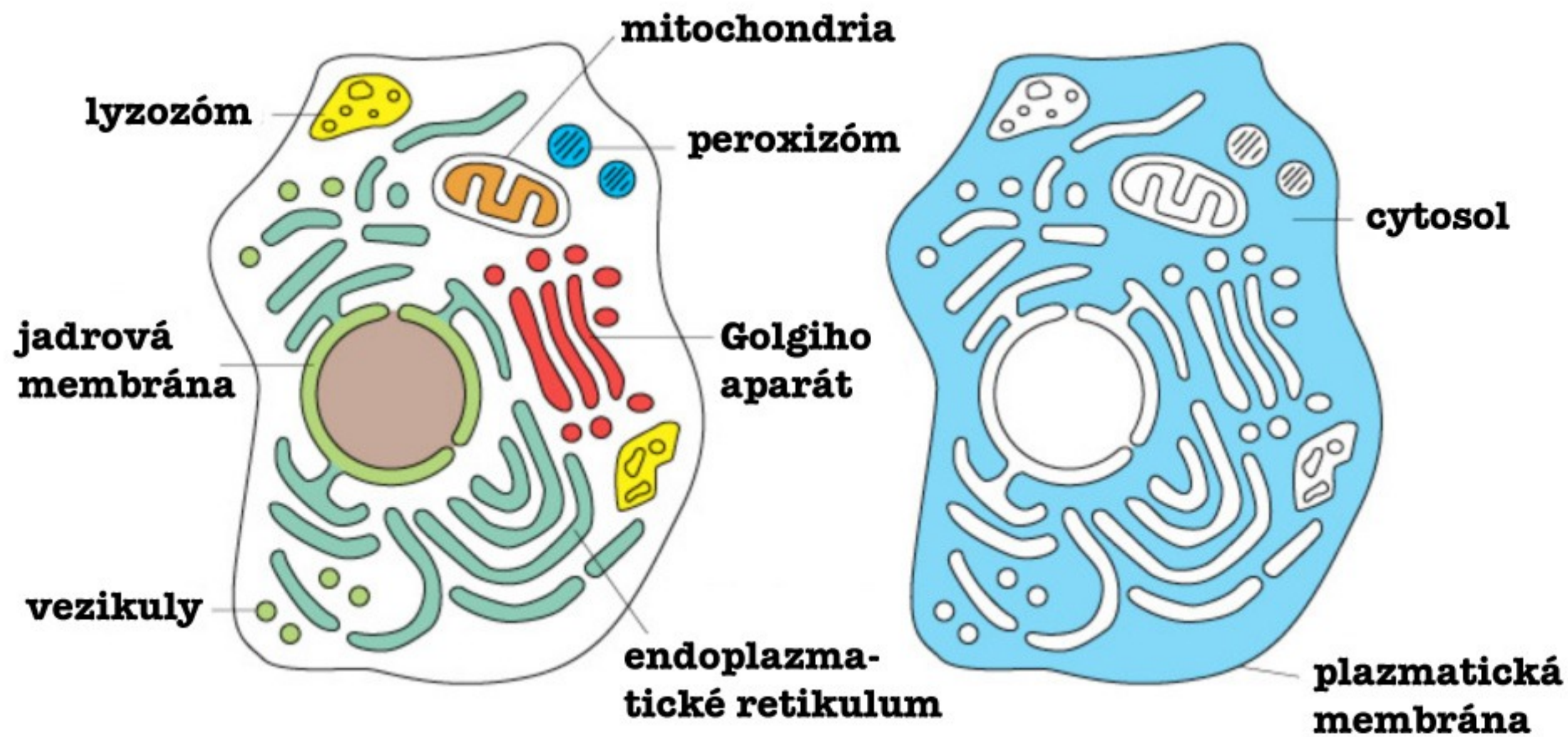
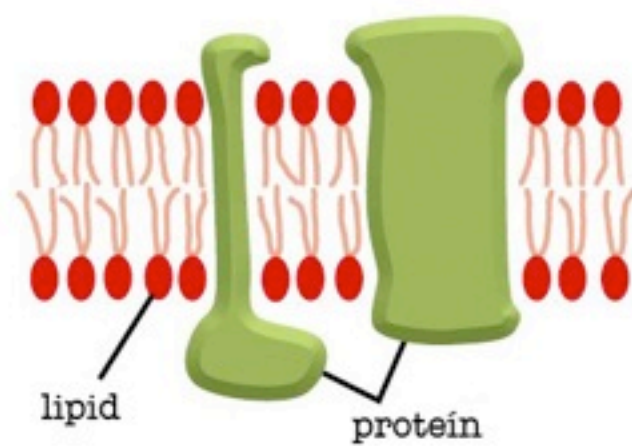
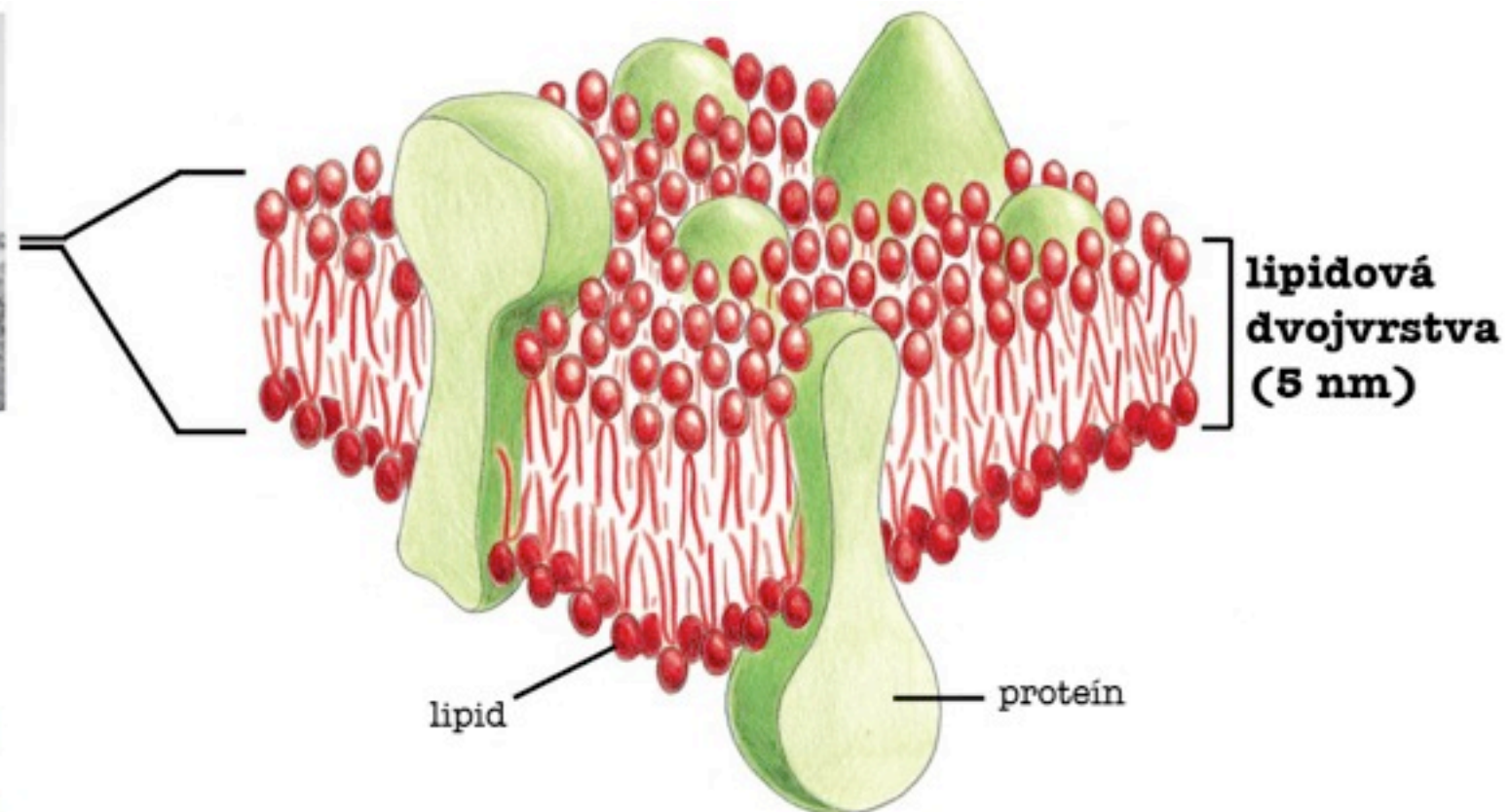
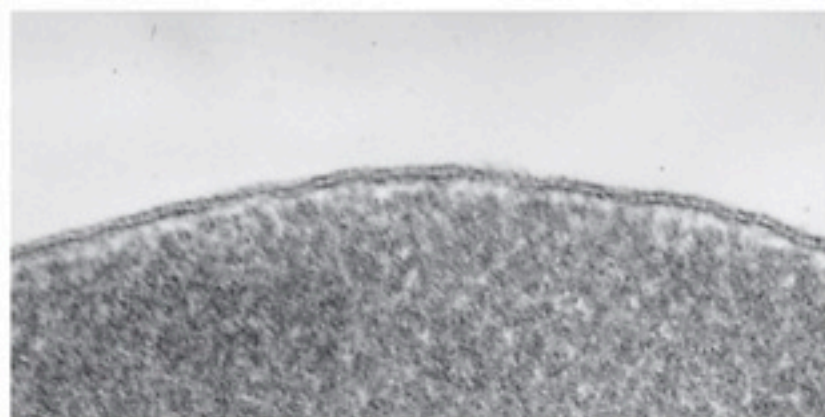

Membrány

Chemické zloženie membrán

	Proteín [%]	Lipid [%]	Sacharid [%]
Plazmatická membrána (ľudské erytrocyty)	49	43	8
Vnútrotná membrána mitochondrií	75	25	0
Myelín	18	79	3

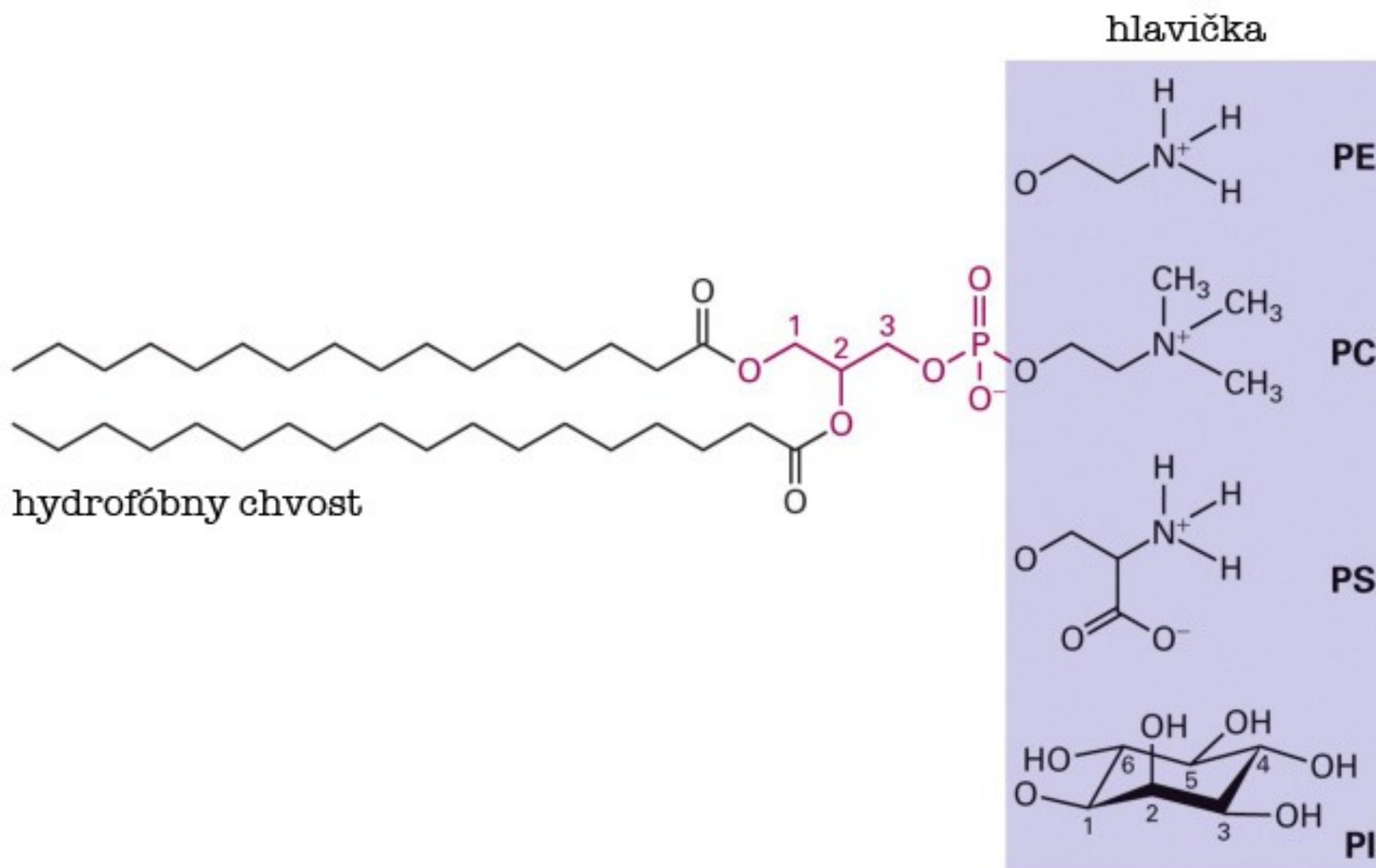
G.Guidotti 1972, Ann. Rev. Biochem. 41:731

Lipidy

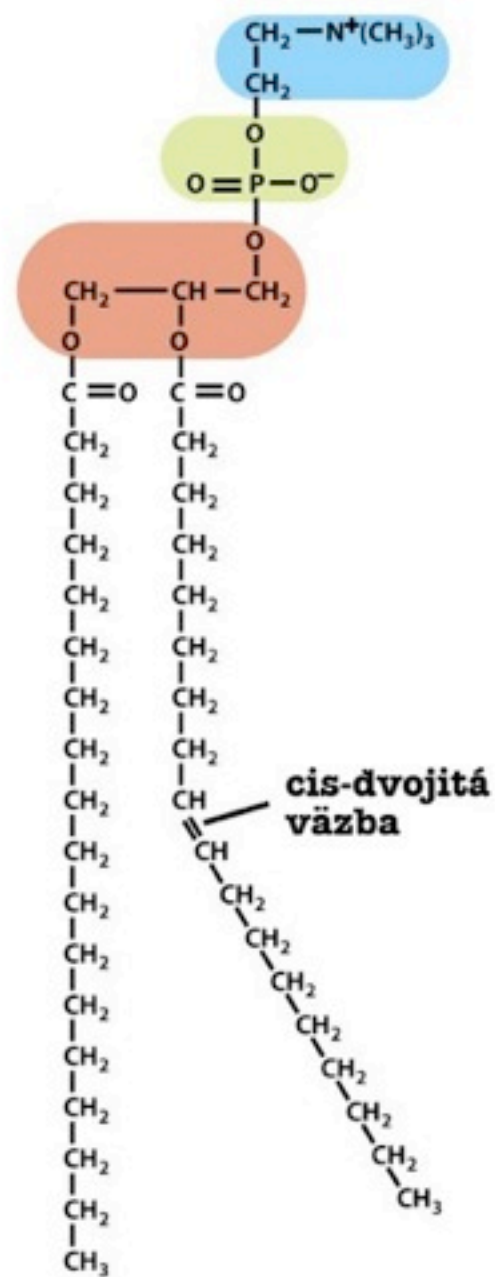
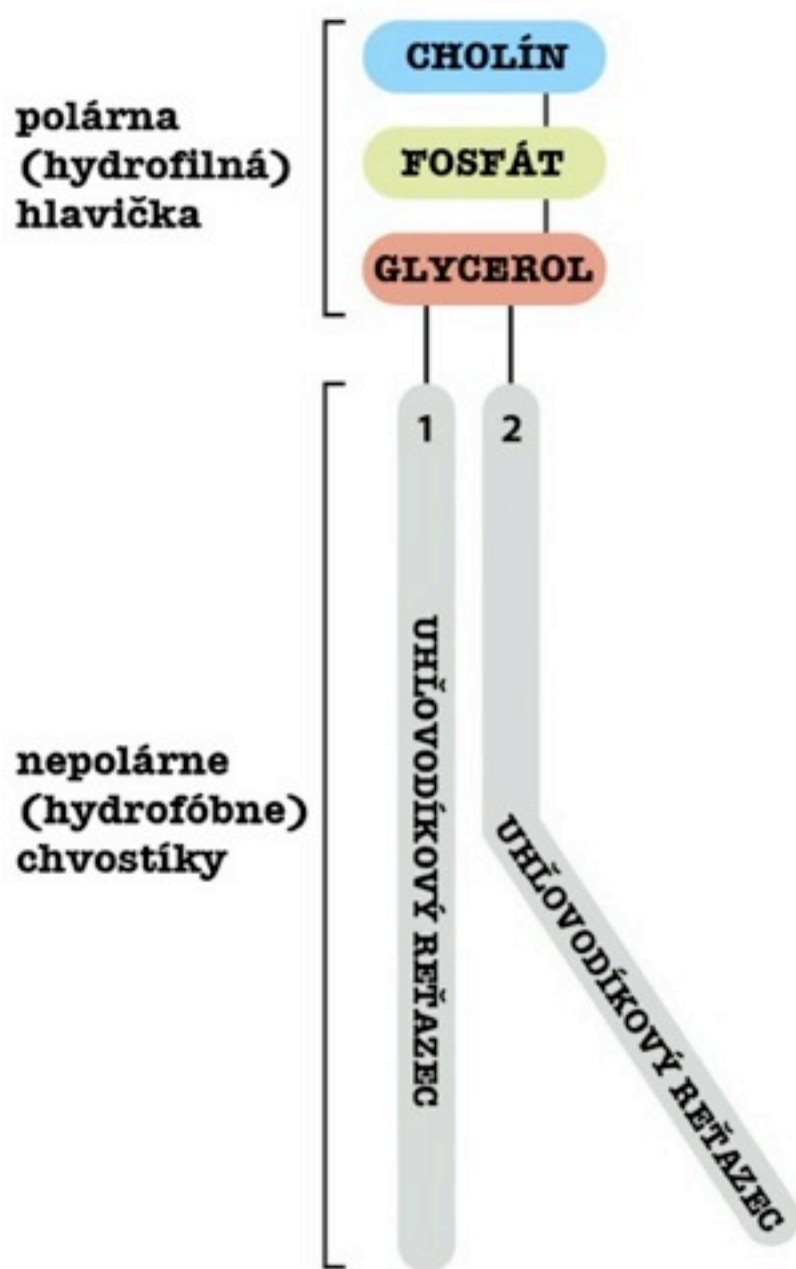
- Lipidy sú nepolárne (hydrofóbne) zlúčeniny, ktoré sú rozpustné v organických rozpúšťadlách.
- Membránové lipidy sú amfipatické, majú nepolárnu časť a polárnu časť.
- Hlavnými lipidovými komponentami membrán sú: glycerofosfolipidy, sfingolipidy a steroly

Glycerofosfolipidy

Glycerofosfolipidy

Sfingolipidy

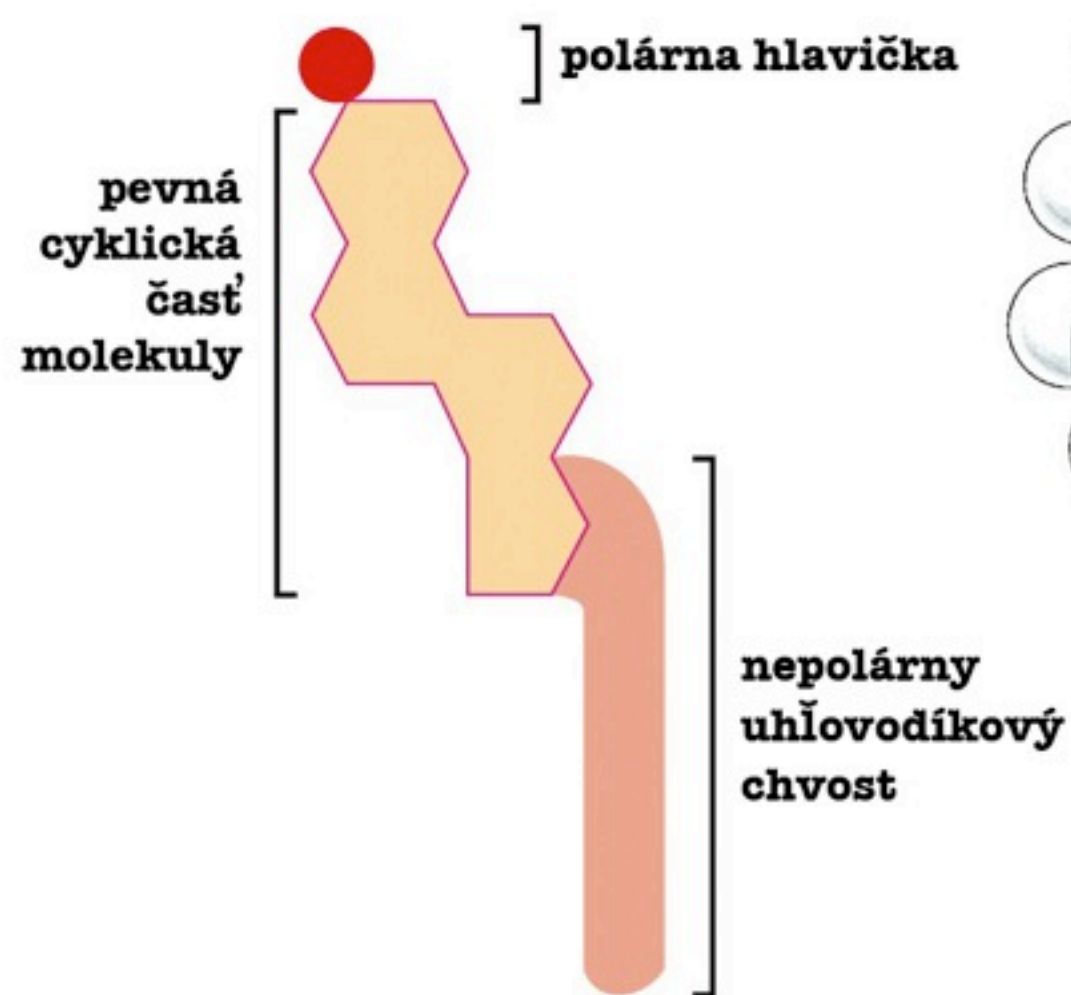
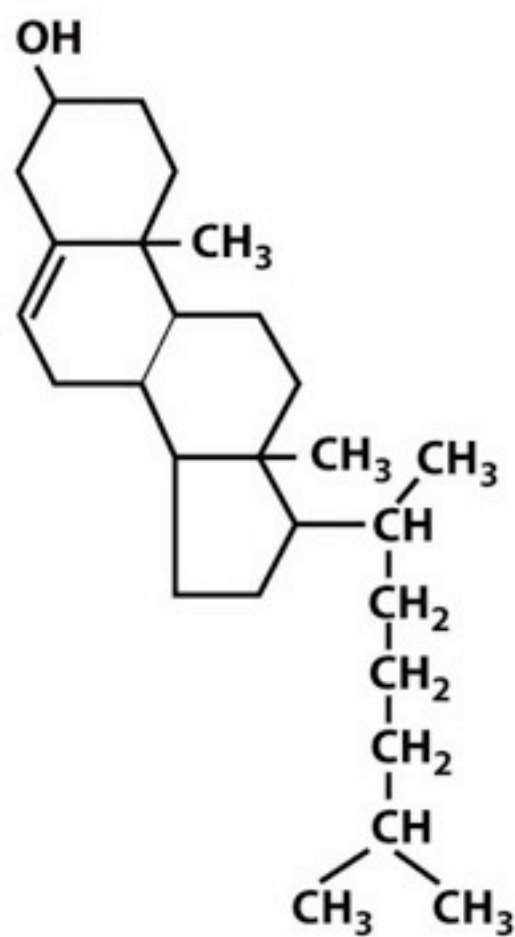

Sfingolipidy sú odvodené od sfingozínu, ktorý má uhľovodíkový chvost, ako aj polárnu doménu, ktorá obsahuje amino skupinu.

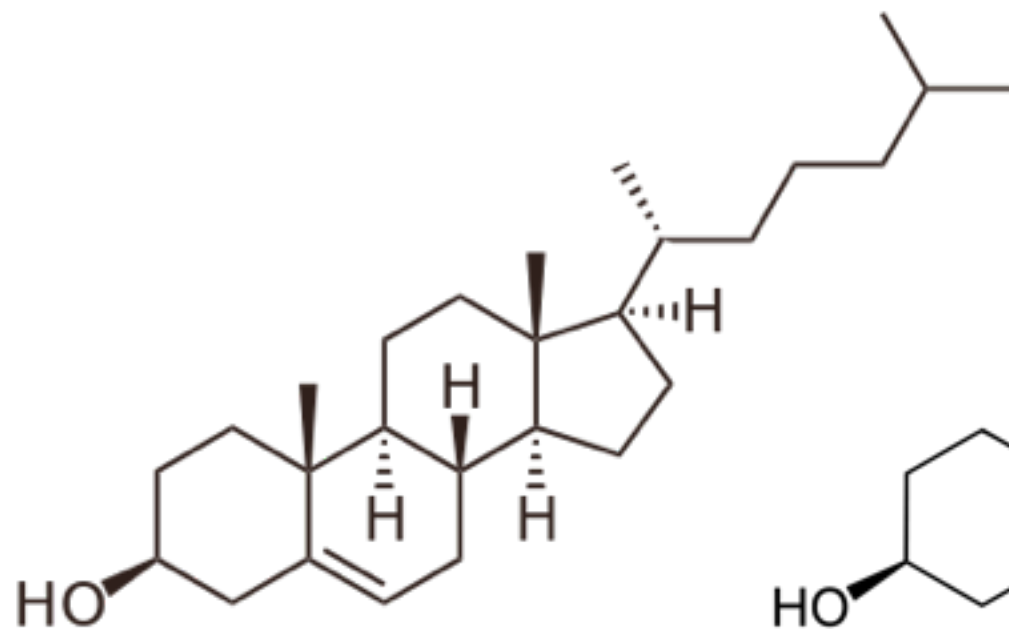
Sfingomyelín: R = $-P-CH_2-CH_2-N(CH_3)_3$ (fosfocholín)

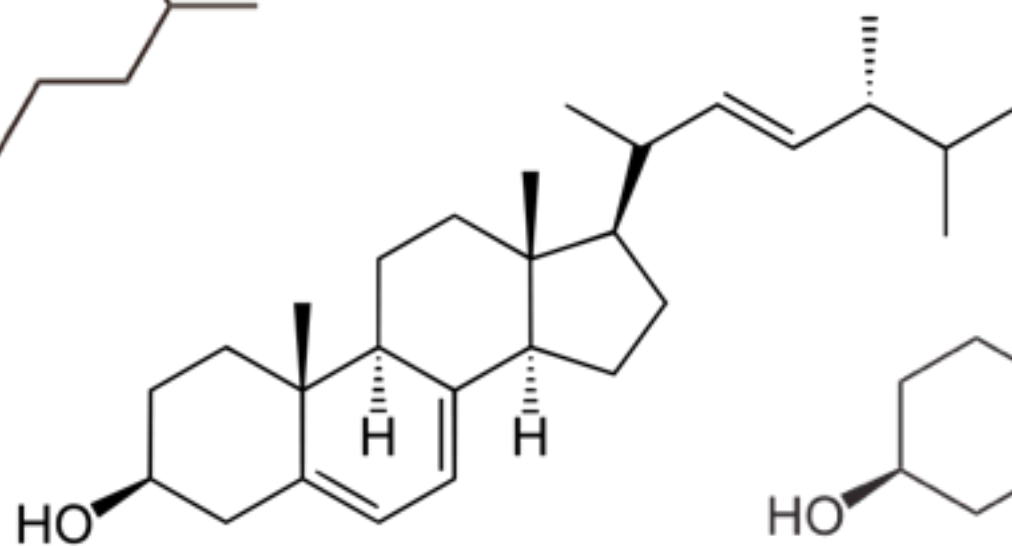
Steroly

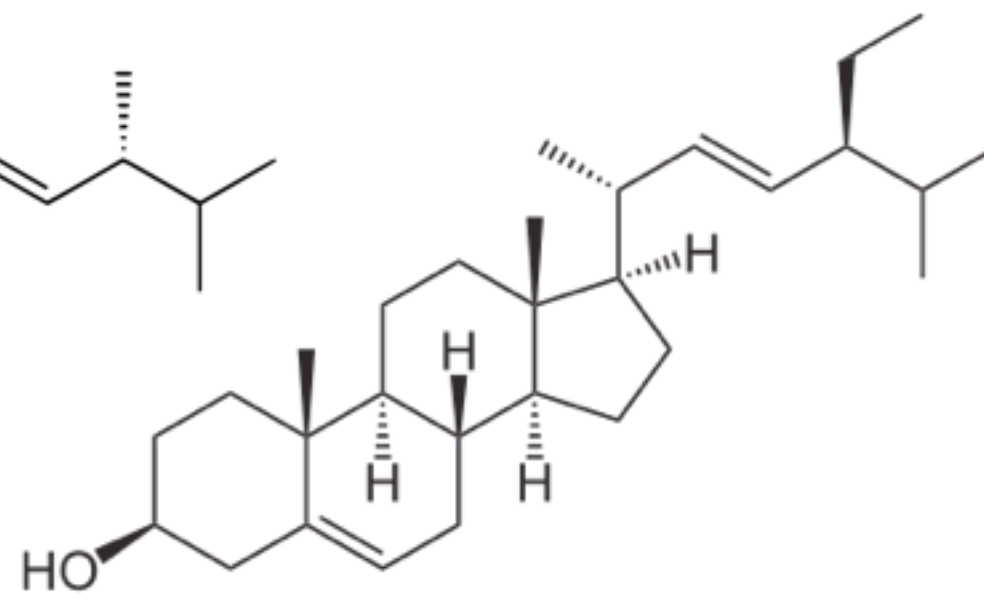
Steroly

Cholesterol
(živočíchy)

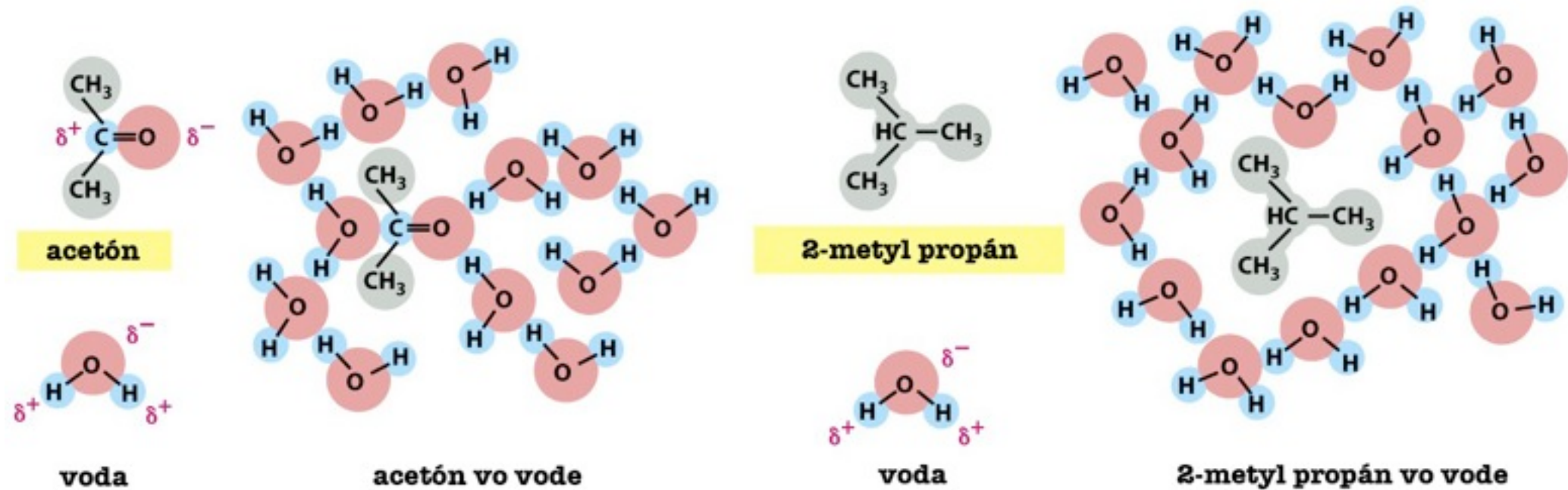

Ergosterol
(huby)

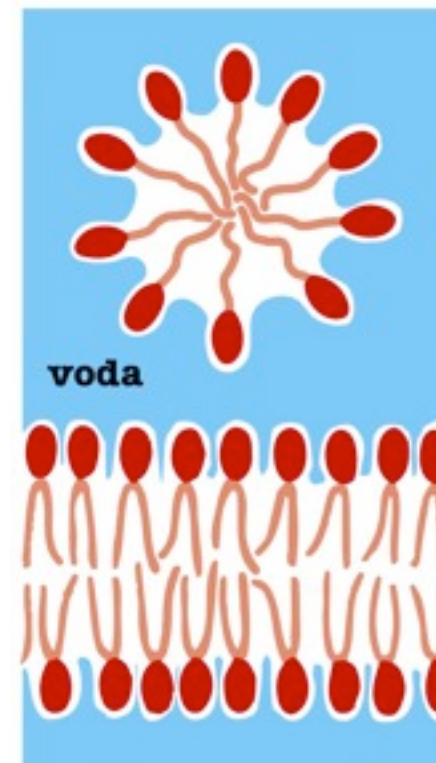
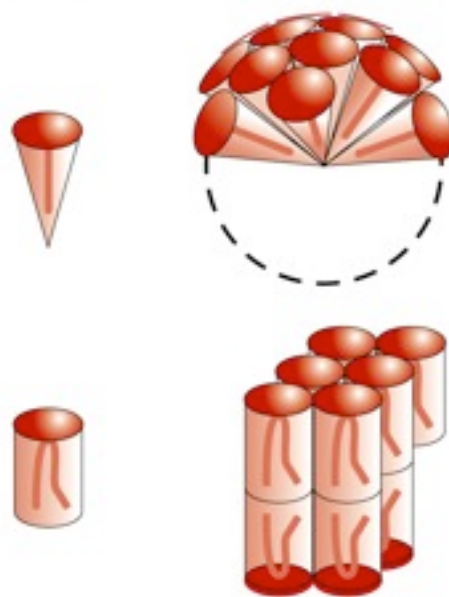
Fytosterol
(rastiny)

Lipidy vo vode agregujú

tvár molekuly
lipidu

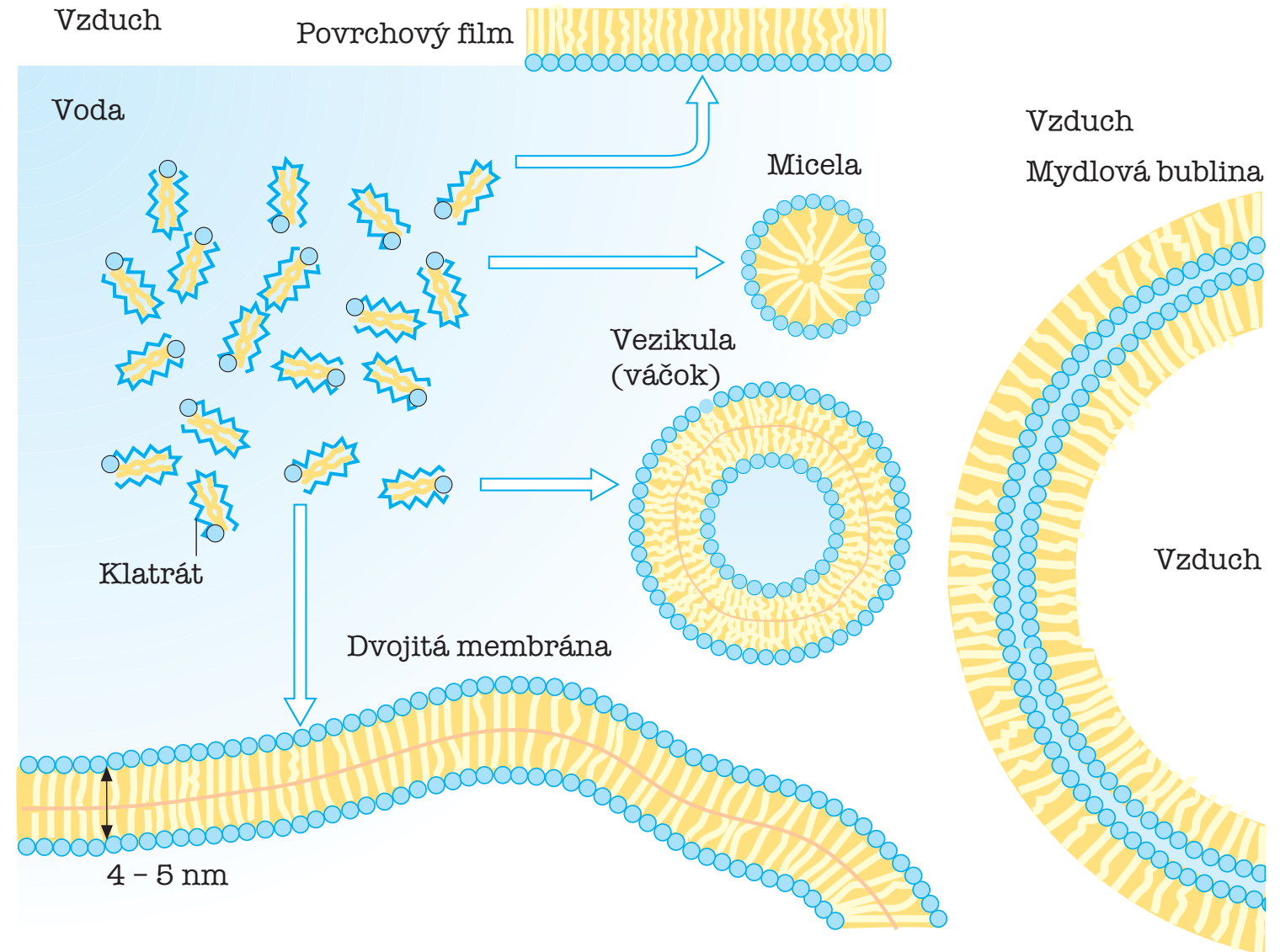
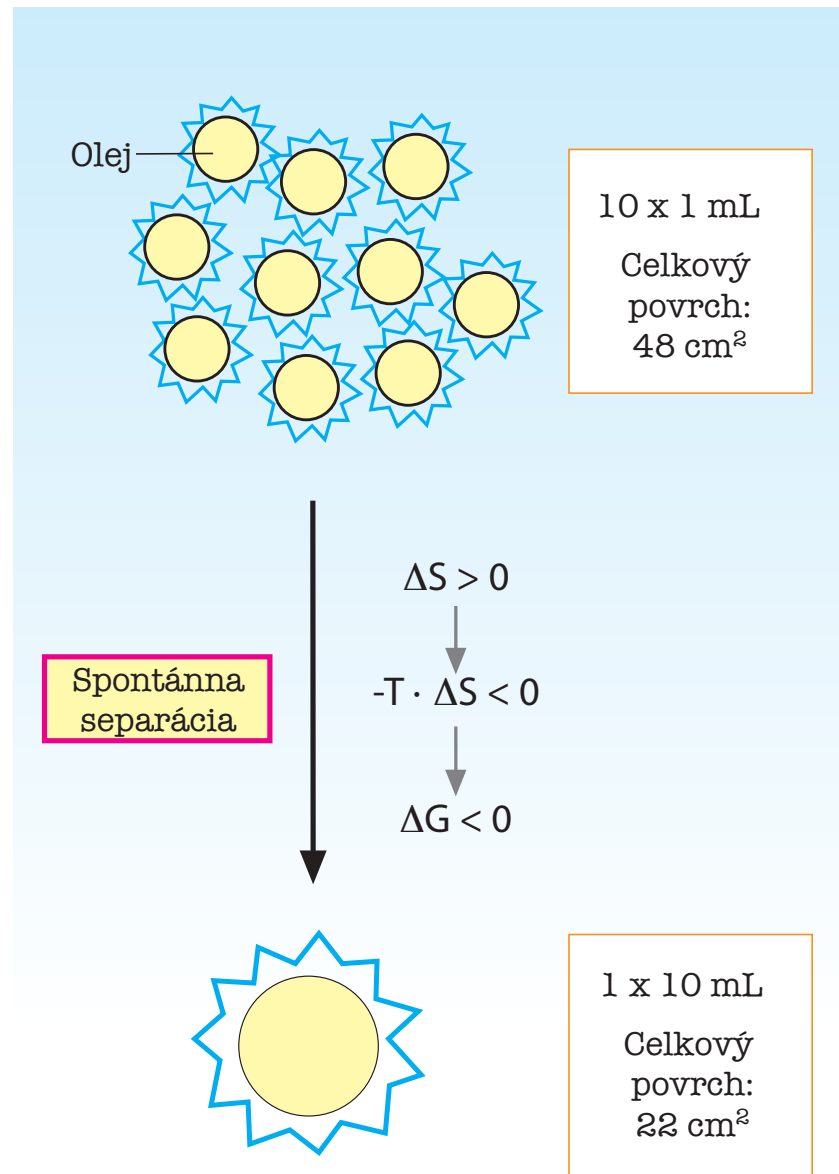
usporiadanie
molekúl lipidu

lipidová
micela

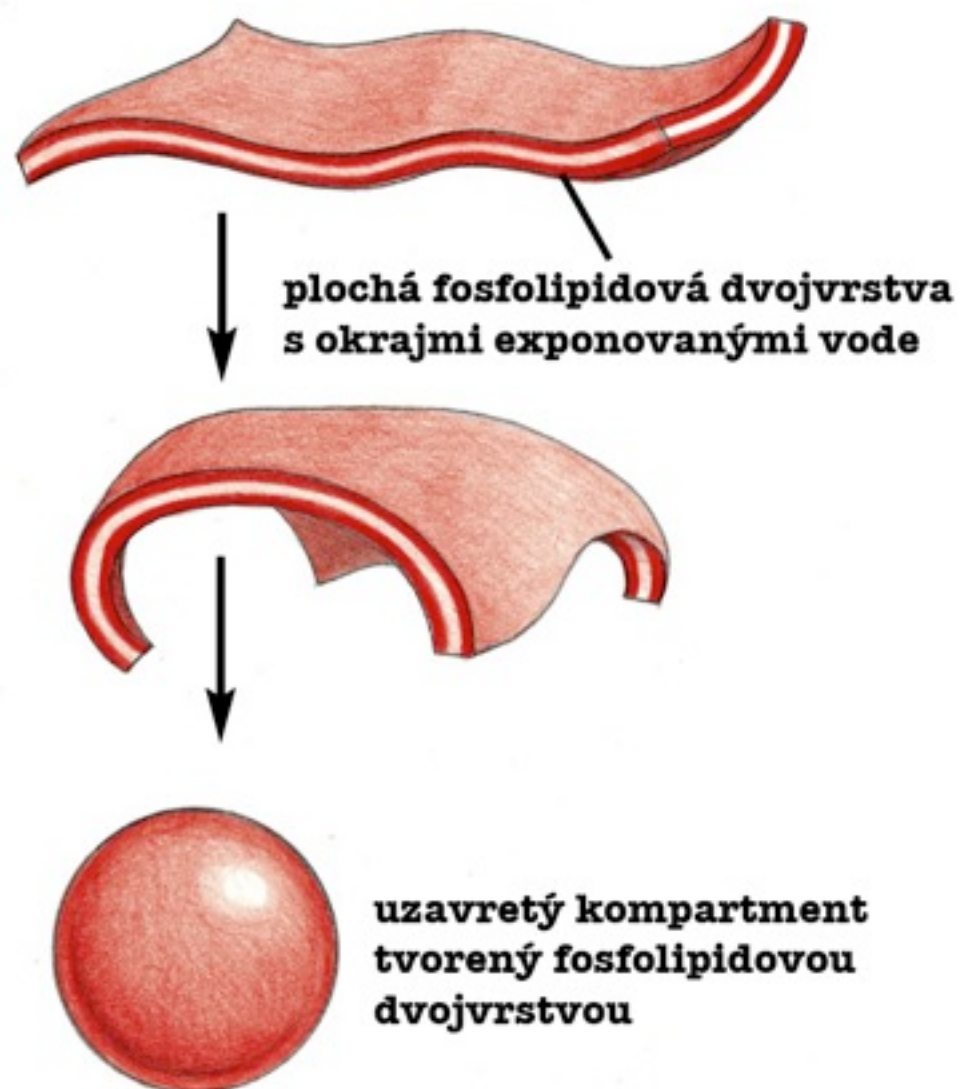
lipidová
dvojvrstva

Lipidy vo vode agregujú

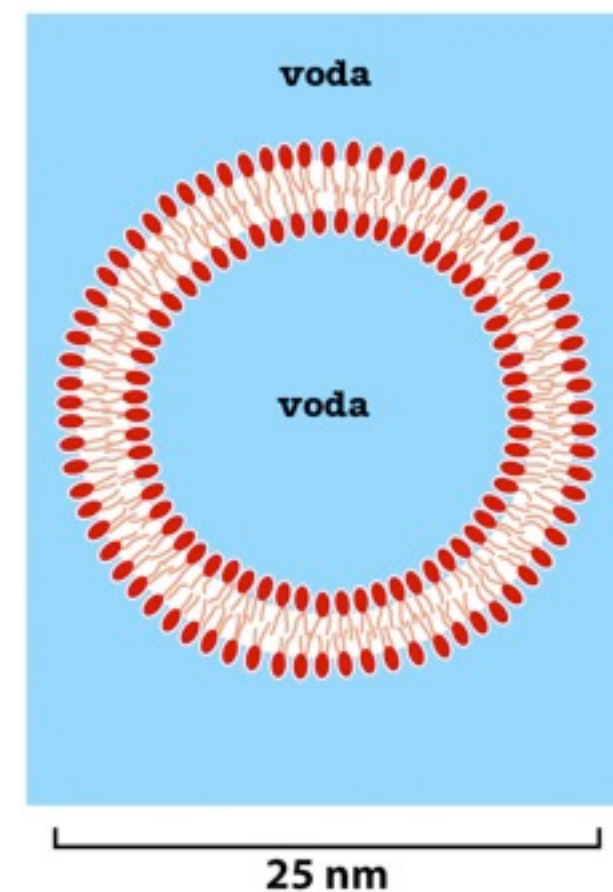
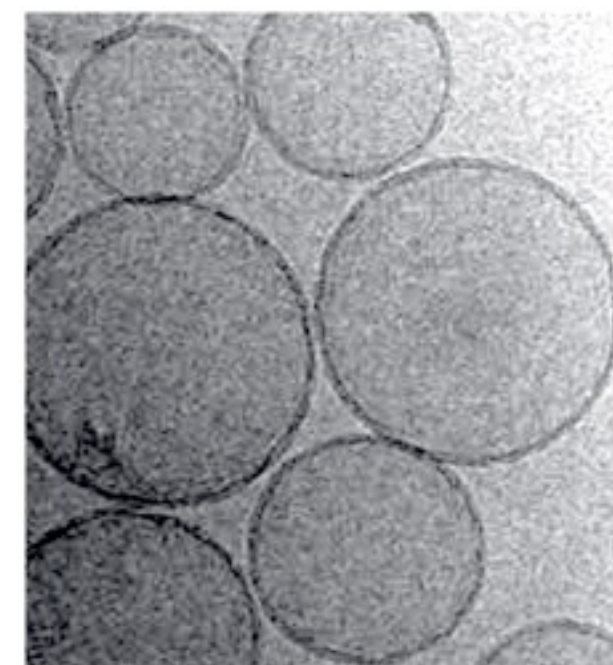

ENERGETICKY NEVÝHODNÉ

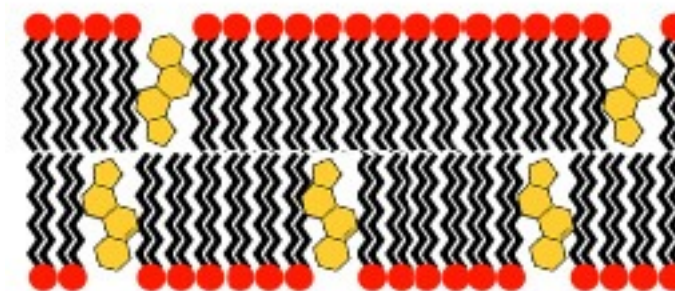
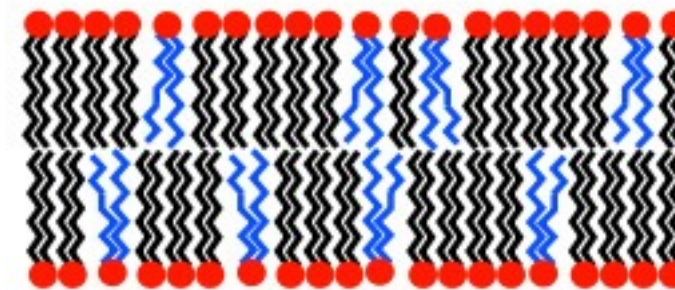
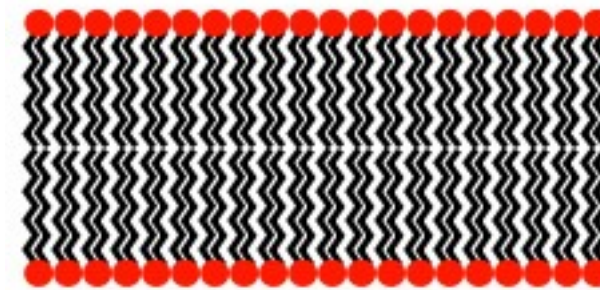
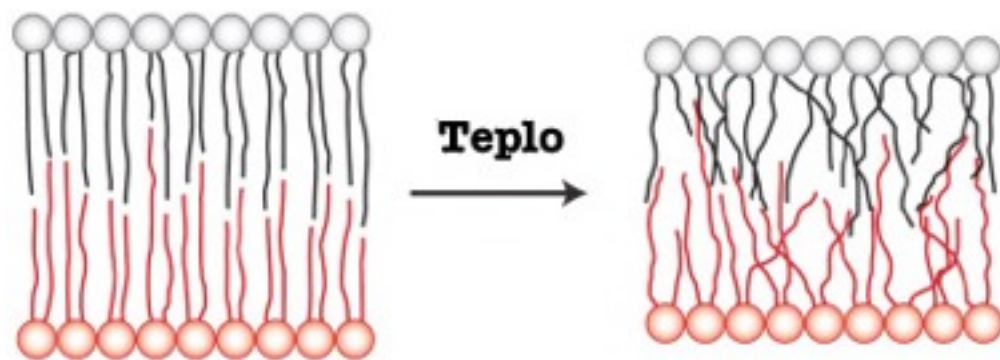
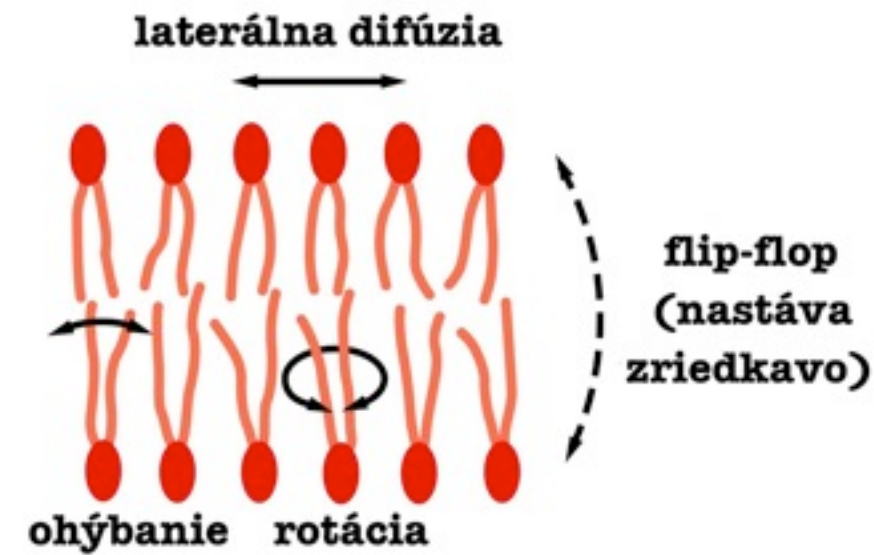
ENERGETICKY VÝHODNÉ

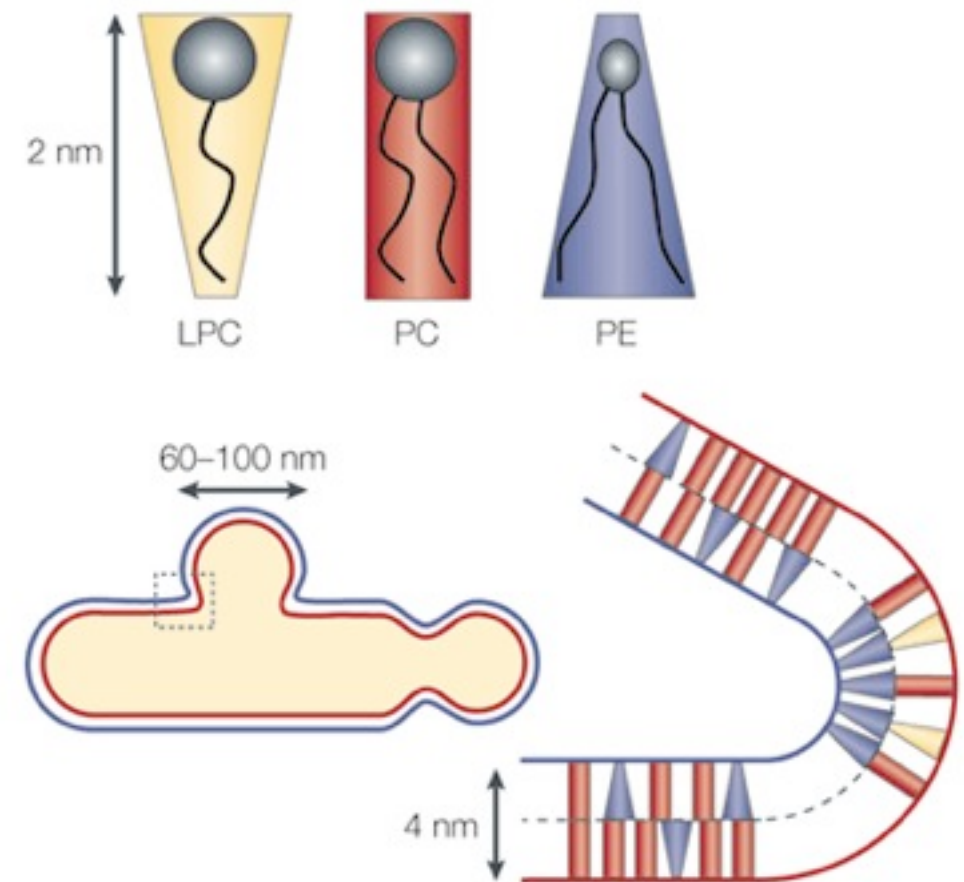
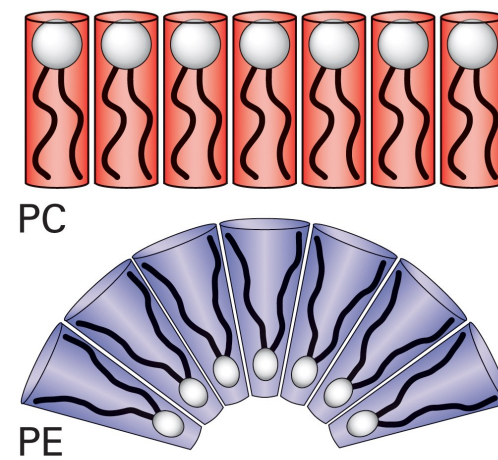
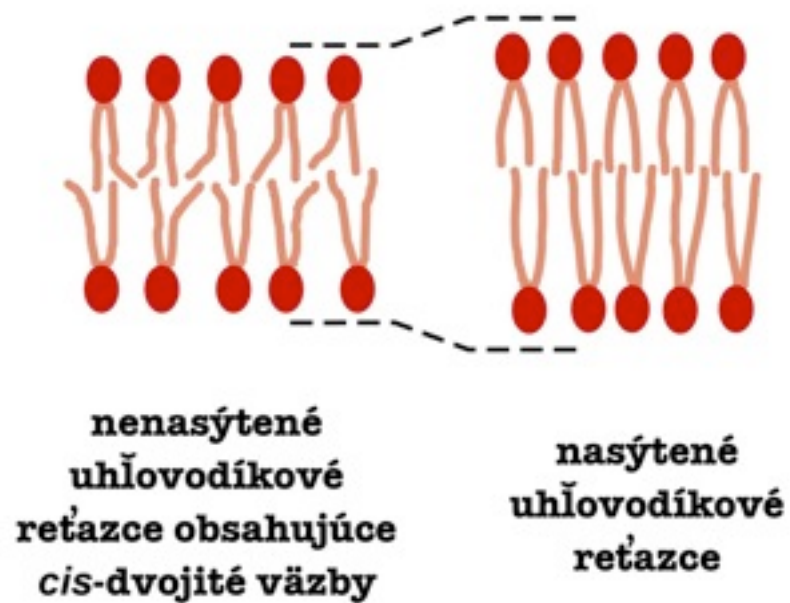
Uzavretá štruktúra je stabilná, lebo v nej nedochádza k energeticky nepriaznivému vystaveniu hydrofóbných uhlovodíkových reťazcov do vodného prostredia.

Membrány sú tekuté (fluidné)

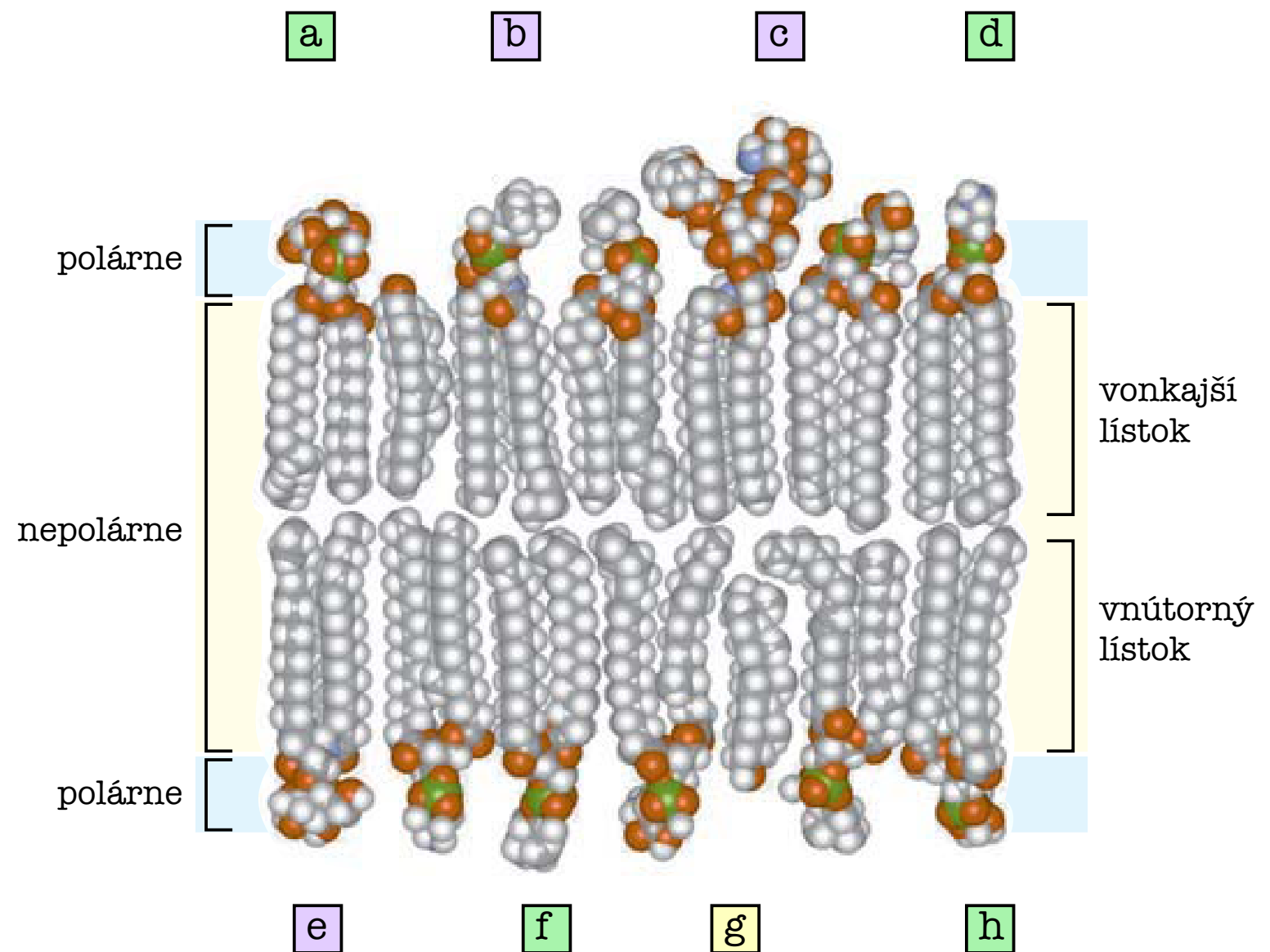

Lipidové zloženie ovplyvňuje fyzikálne vlastnosti membrán

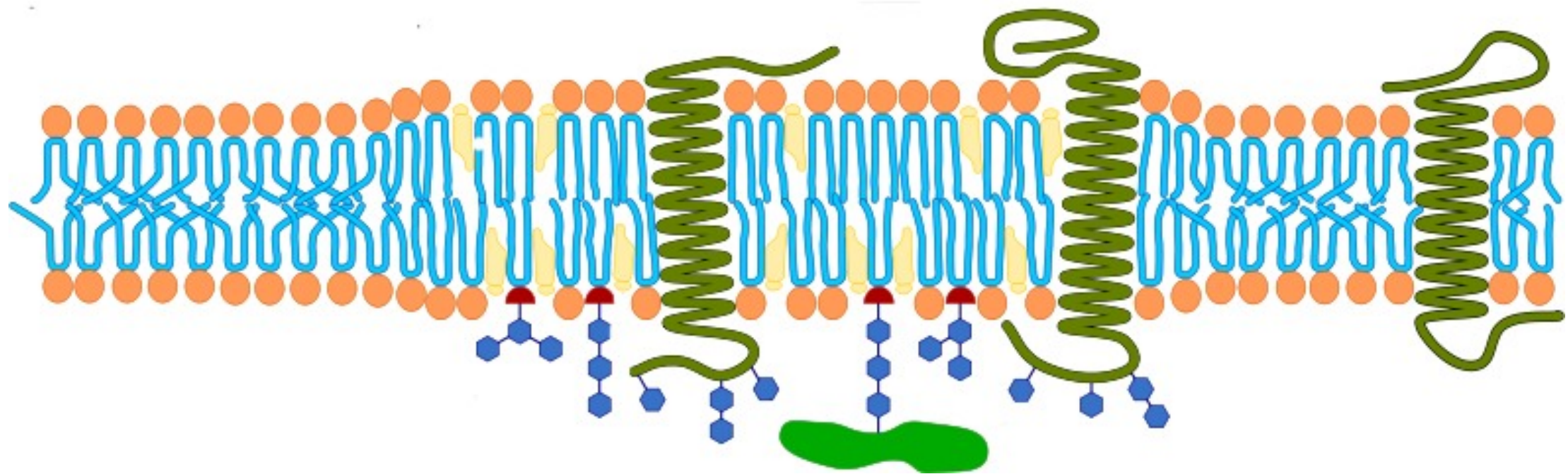
Vnútorný a vonkajší lístok membrány sa líšia lipidovým zložením

- a** Fosfatidylinozitol
- b** Sfingomyelín
- c** Gangliozyd
- d** Fosfatidyletanolamín
- e** Cerebrozid
- f** Fosfatidylcholín
- g** Cholesterol
- h** Fosfatidylserín

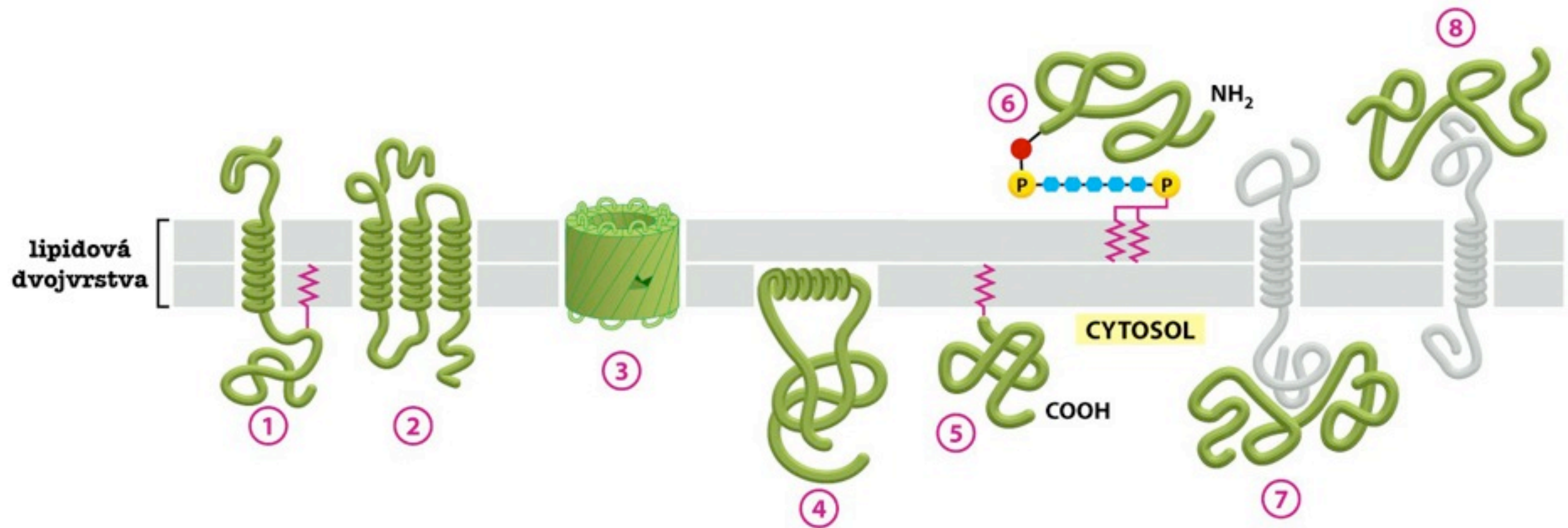

Lipidové rafty

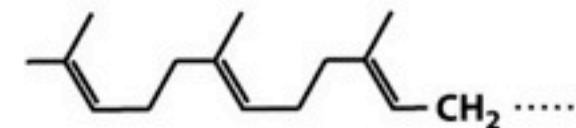
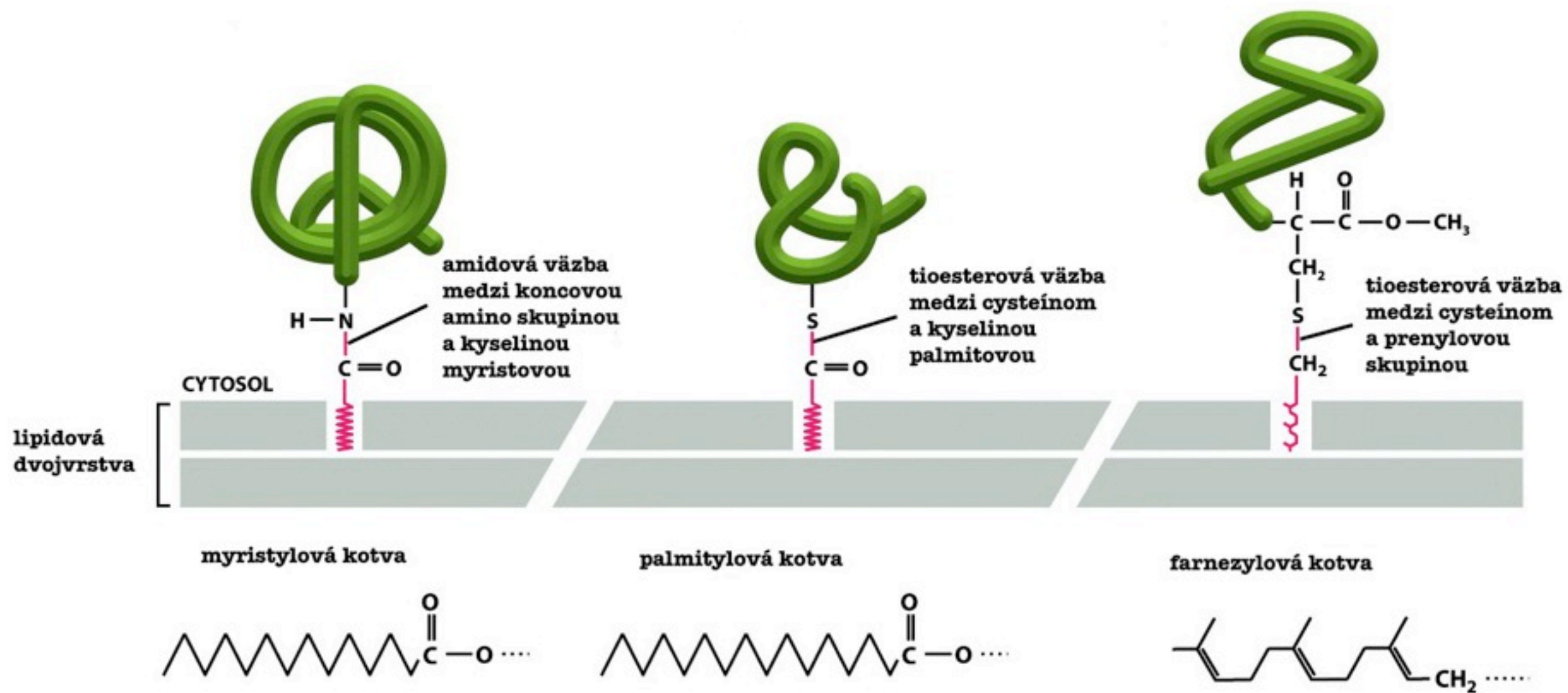
- membránové mikrodomény
- bohaté na cholesterol a sfingolipidy

Asociácia membránových proteínov s lipidovou dvojvrstvou

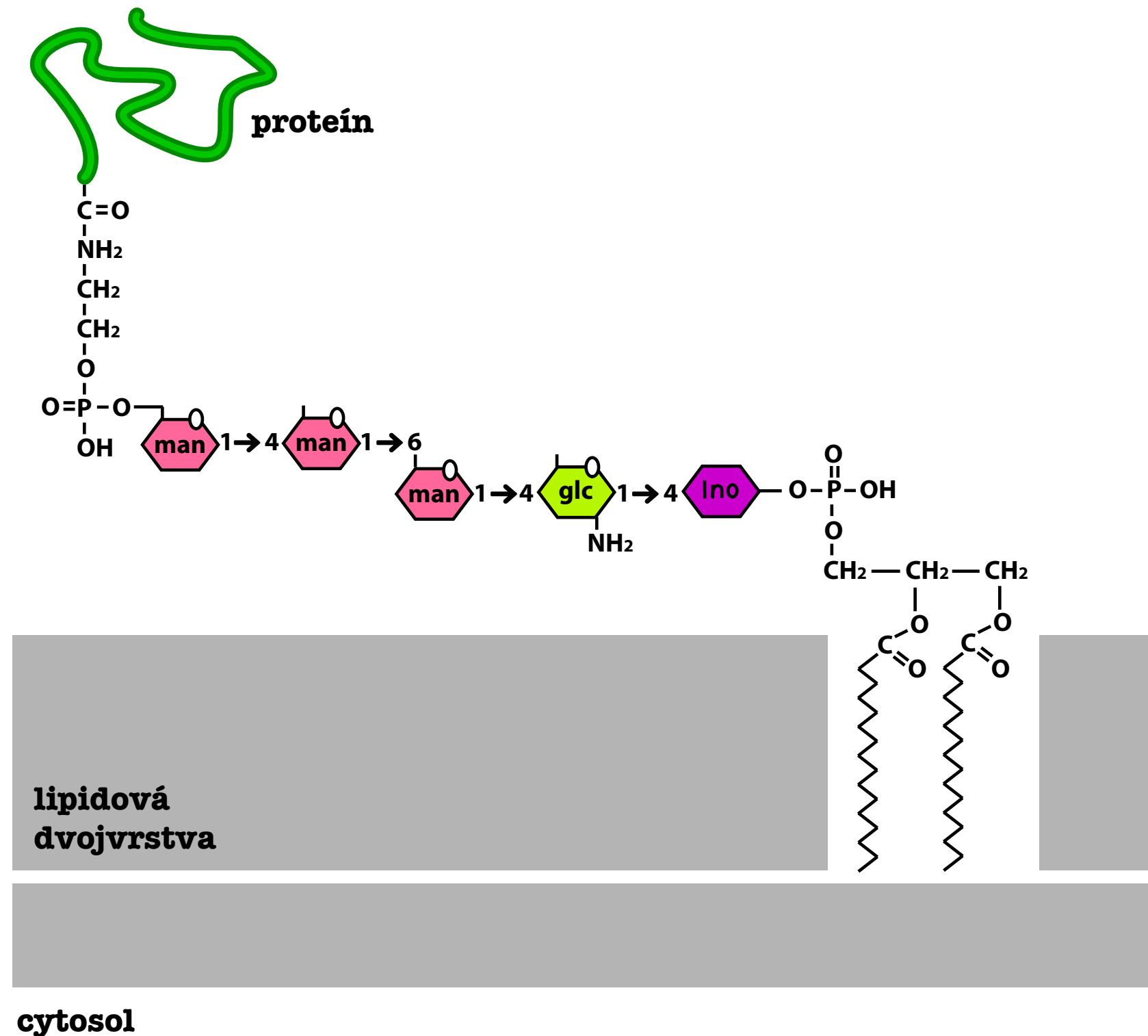

- jeden alebo viac transmembránových α -helixov **(1, 2)**
- β -barel **(3)**
- pripojené k membráne kovalentnou väzbou k lipidu – napr. k MK **(5)**
- oligosacharidovou spojkou k P-inozitolu - GPI kotva **(6)**
- nekovalentnými väzbami k iným proteínom **(7, 8)**

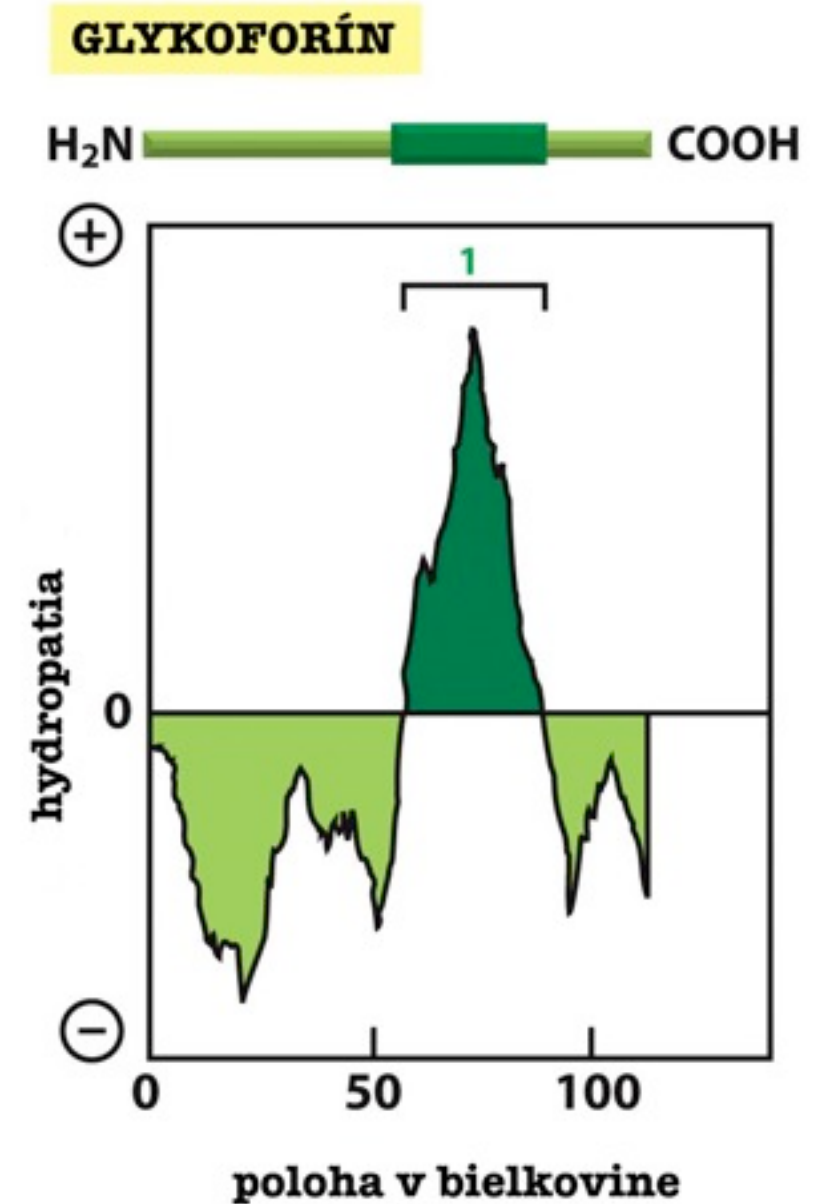
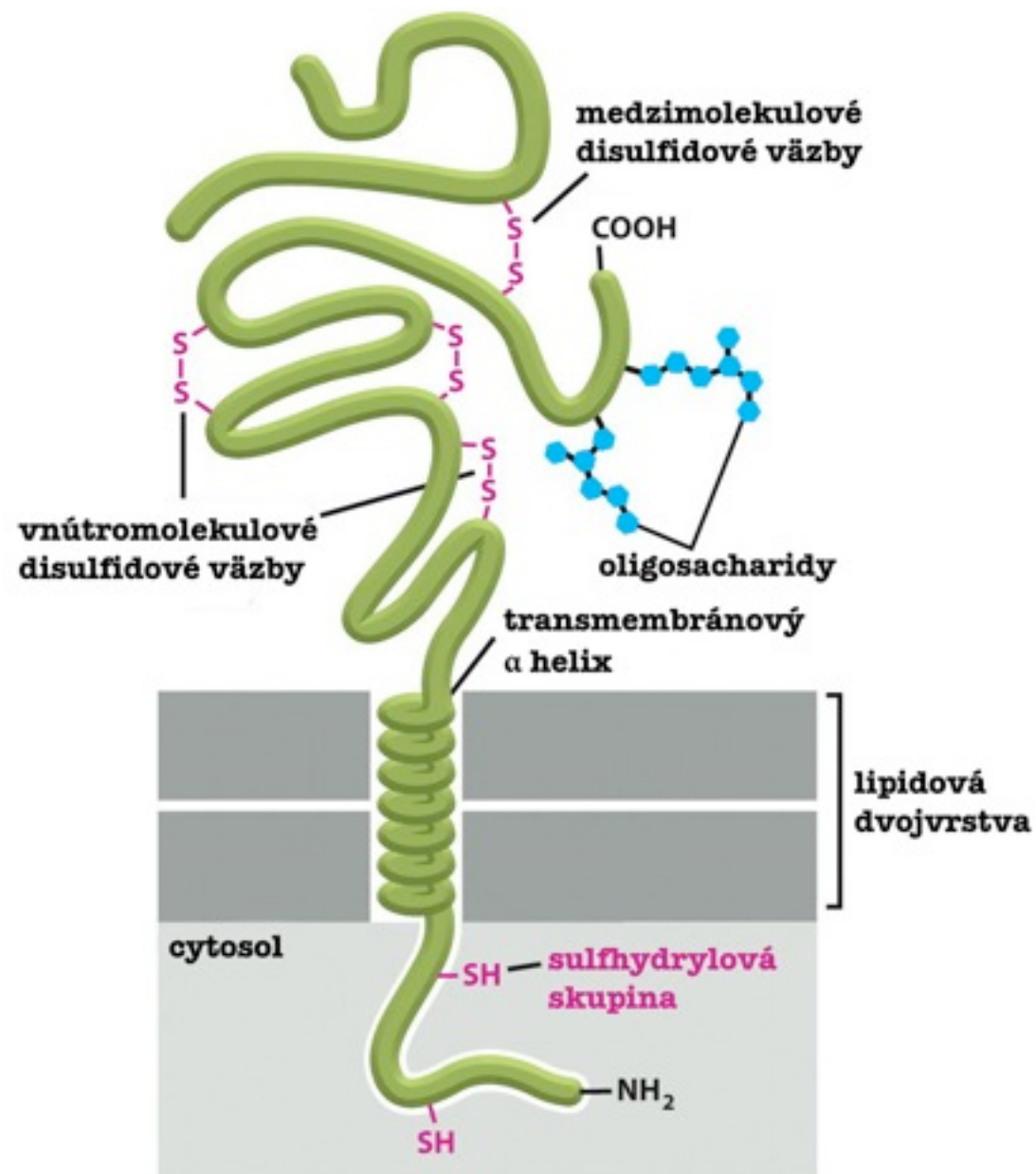

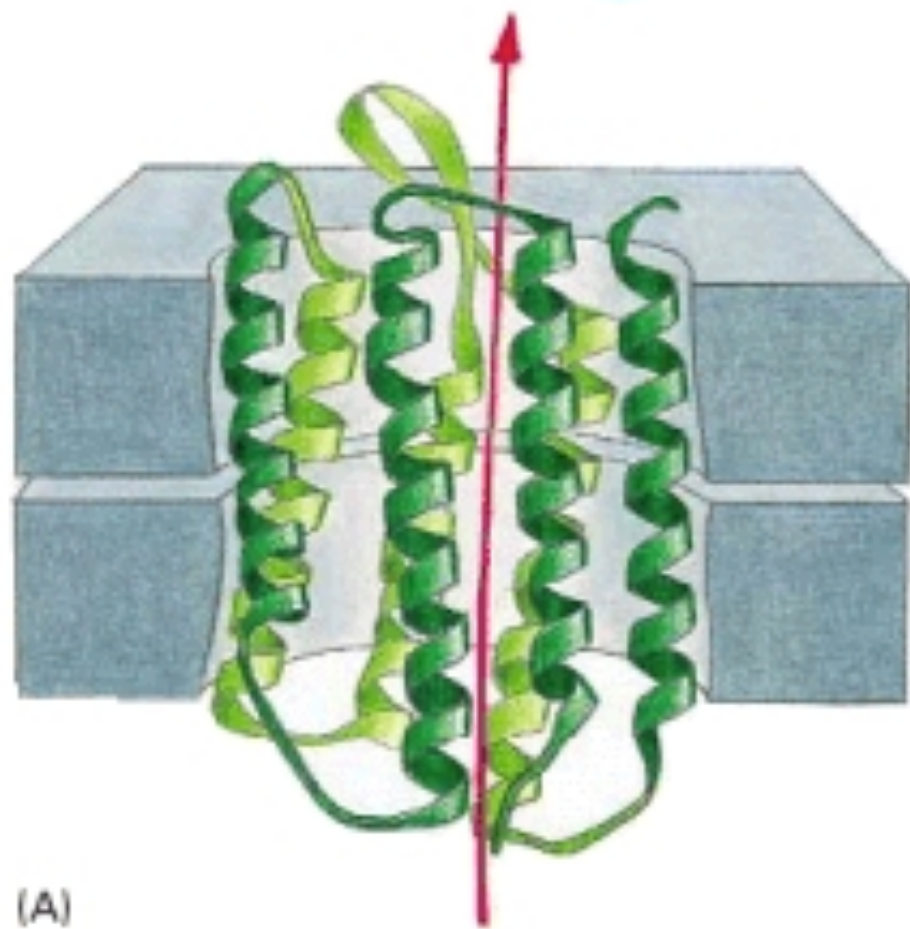
Glykozylfosfatidylinozitolová (GPI) kotva

Proteíny môžu byť v membráne ukotvené hydrofóbnymi α -helixami

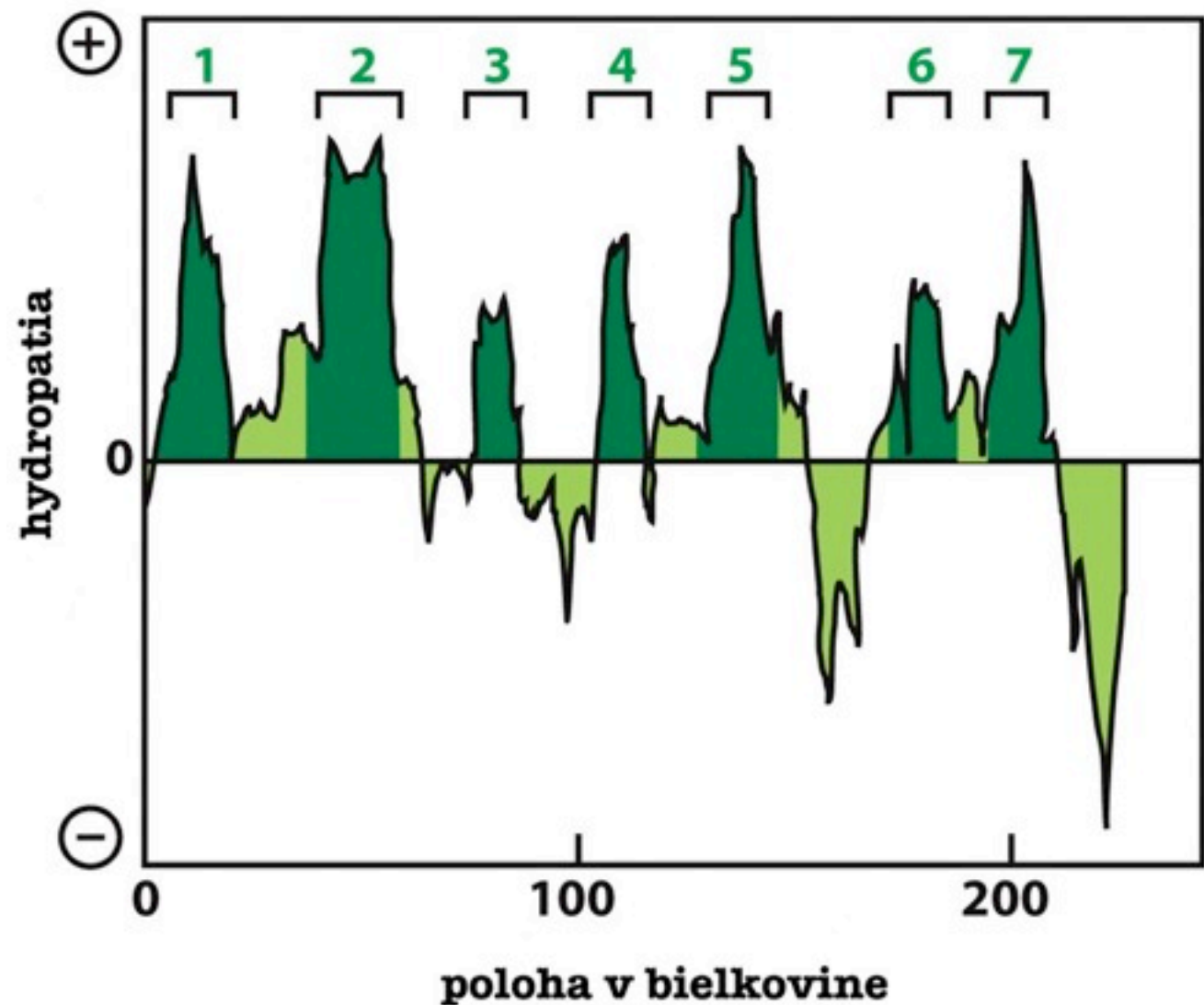

Proteíny môžu byť v membráne ukotvené hydrofóbnymi α -helixami

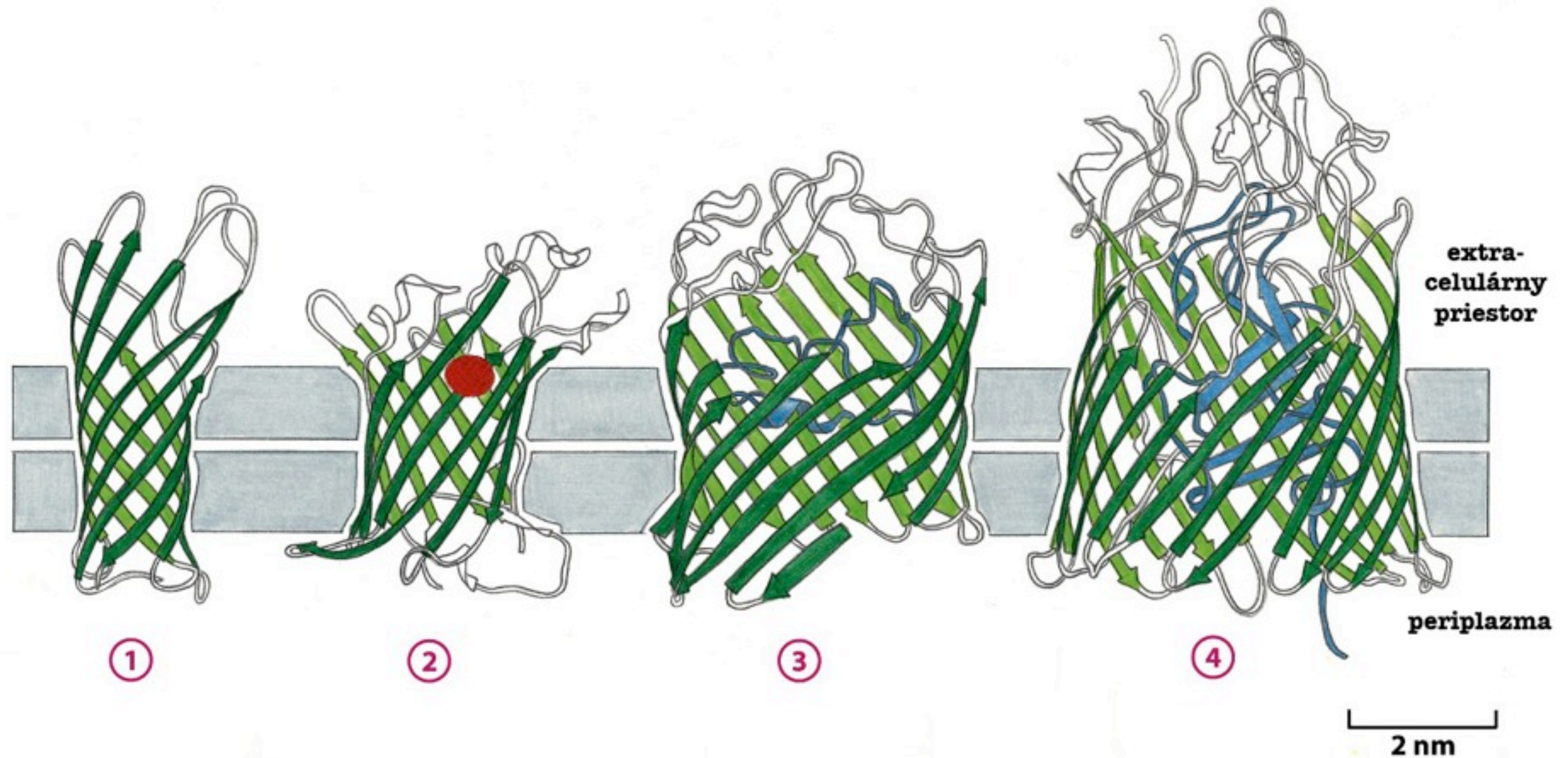
BAKTERIORODOPSIN

H₂N ————— COOH

Membránové proteíny môžu mať štruktúru β -barelu (príklady)

(1) OmpA (8 β -vlákien)

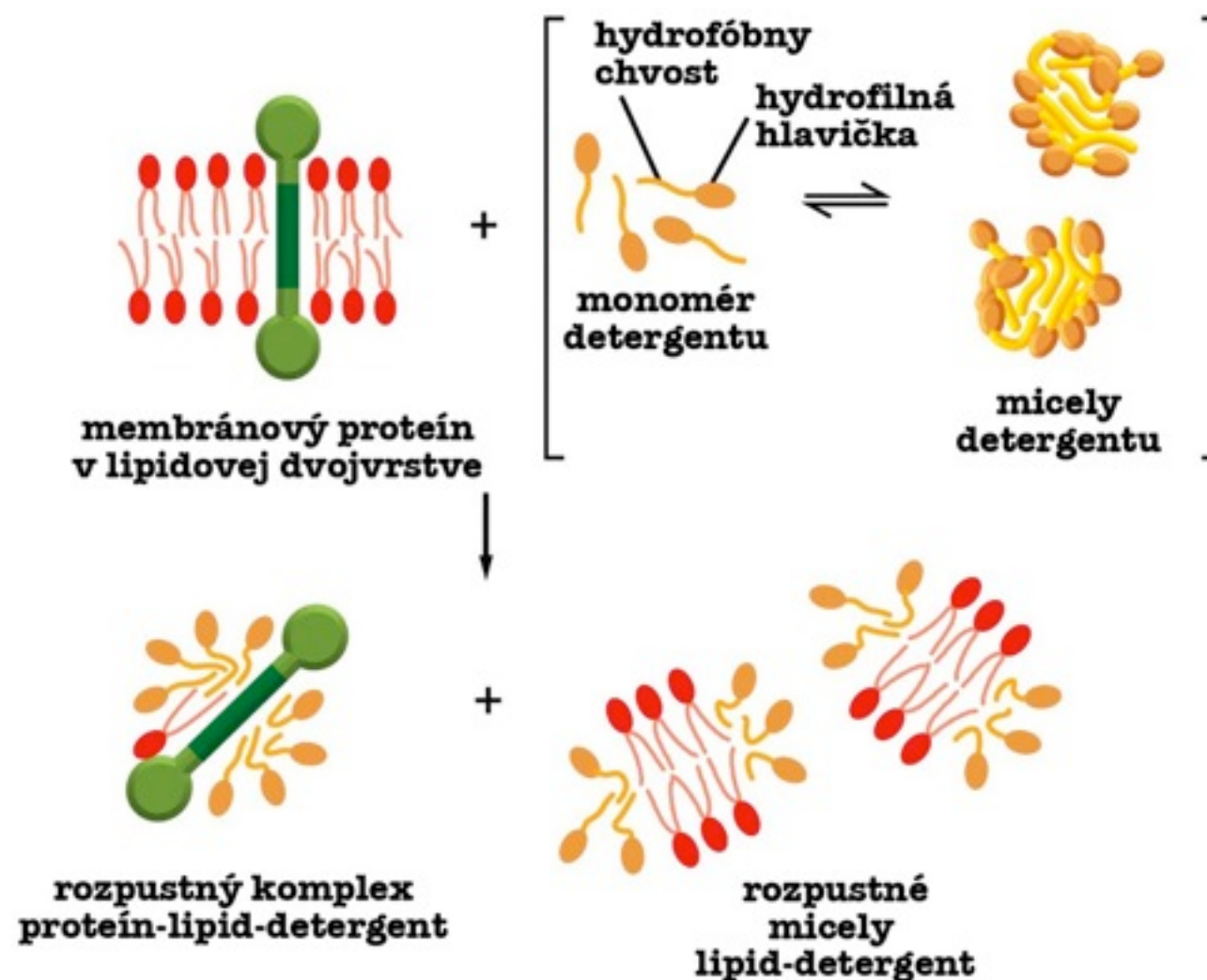
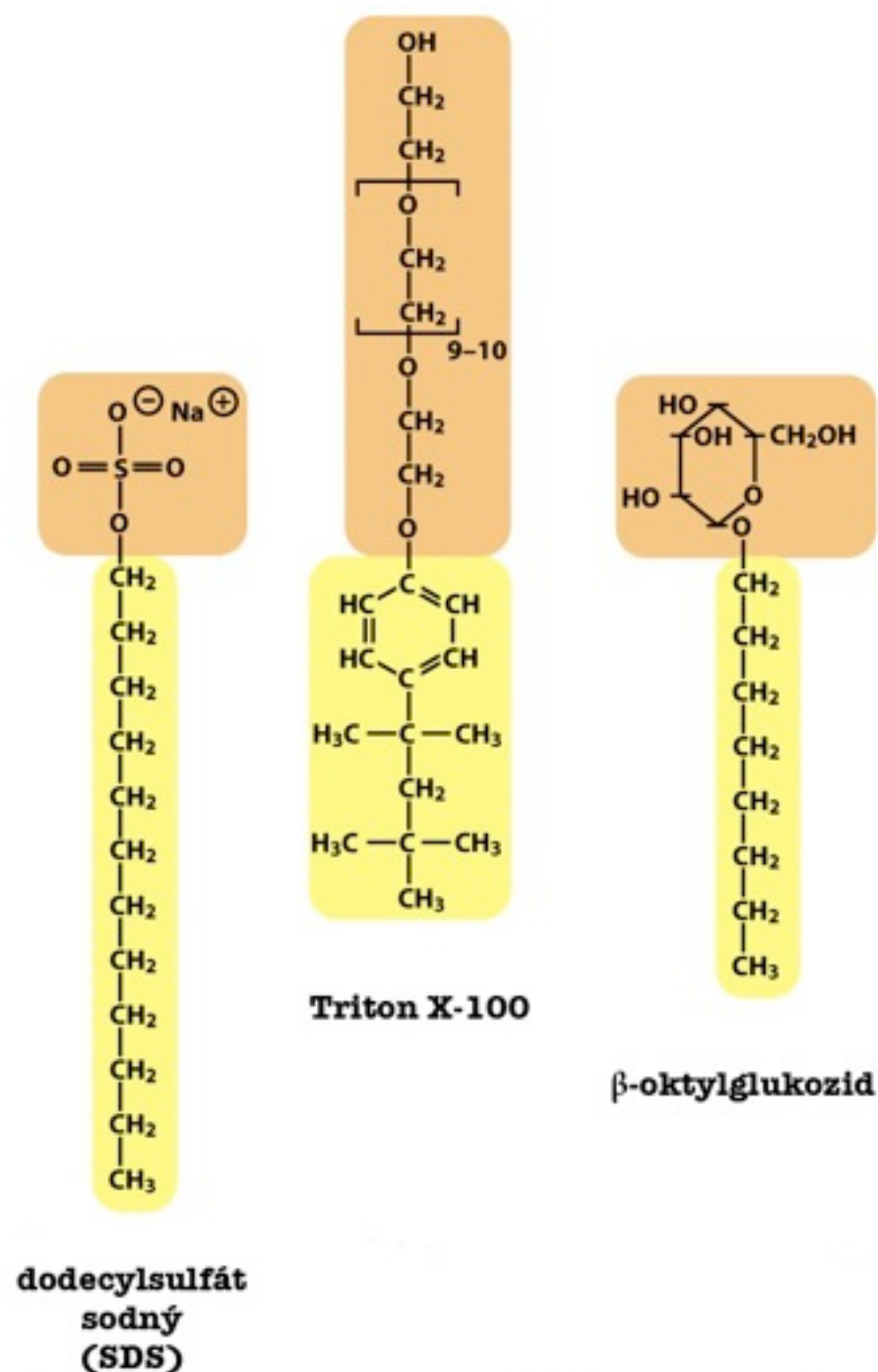
(2) OMPLA - fosfolipáza A1 vonkajšej membrány (12 β -vlákien)

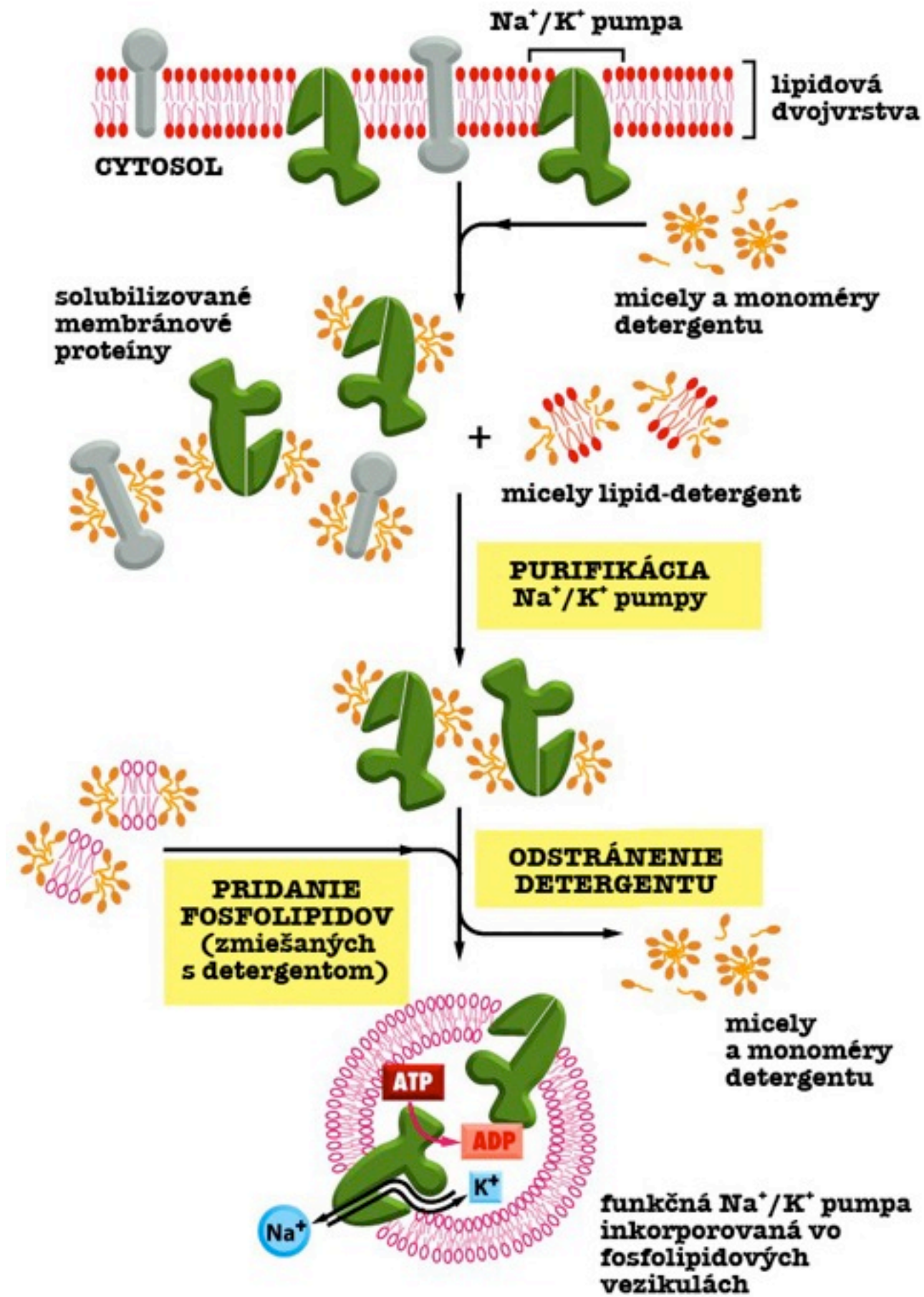
(3) porín (16 β -vlákien)

(4) transportér vonkajšej membrány FepA (22 β -vlákien)

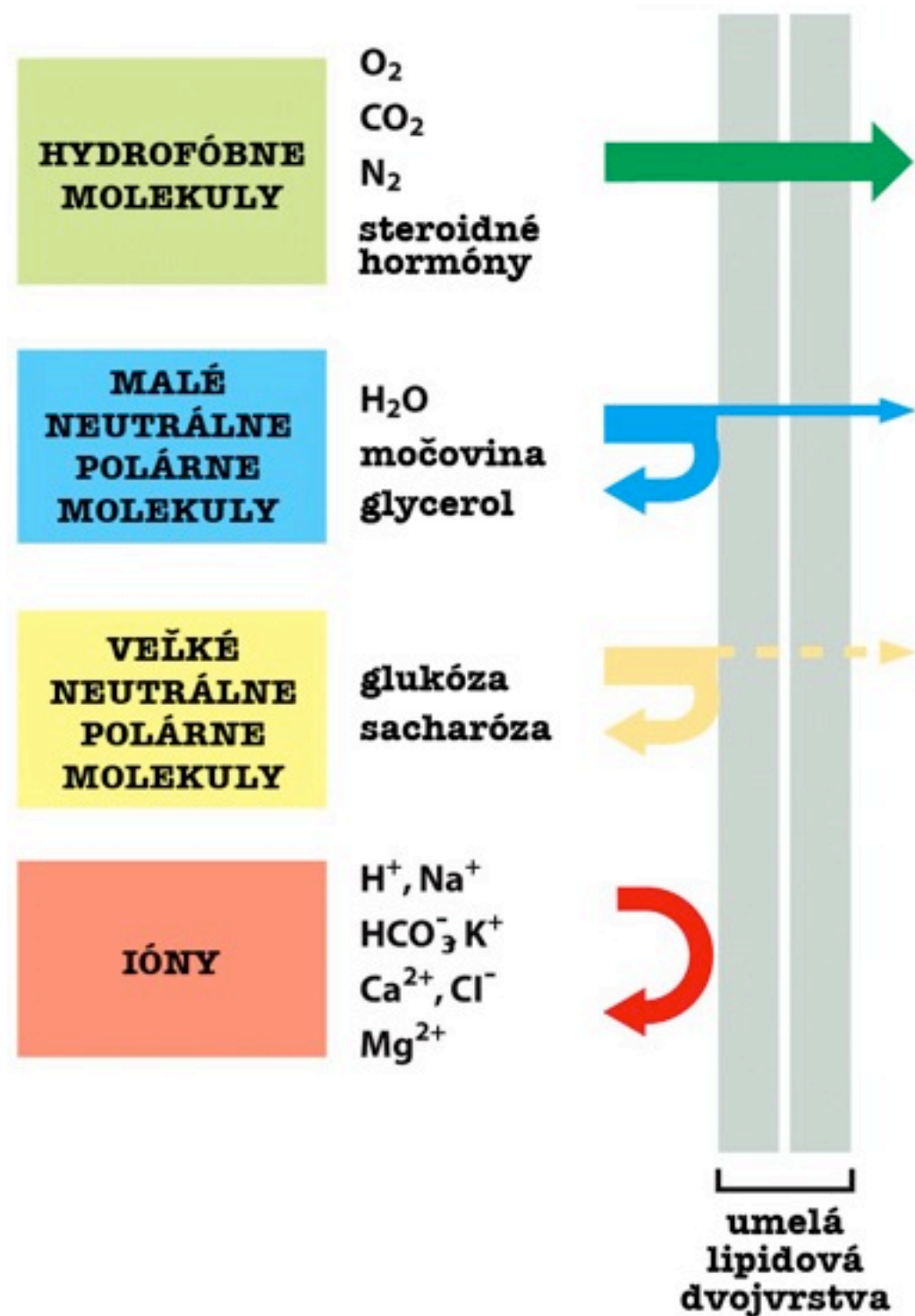

Membránové proteíny môžeme skúmať s pomocou detergentov

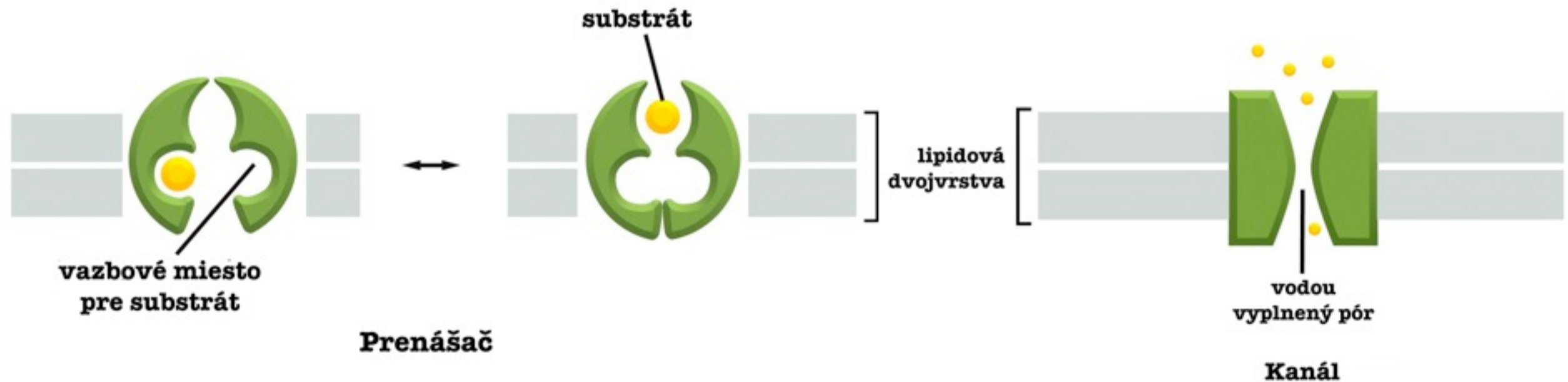

Permeabilita membrán

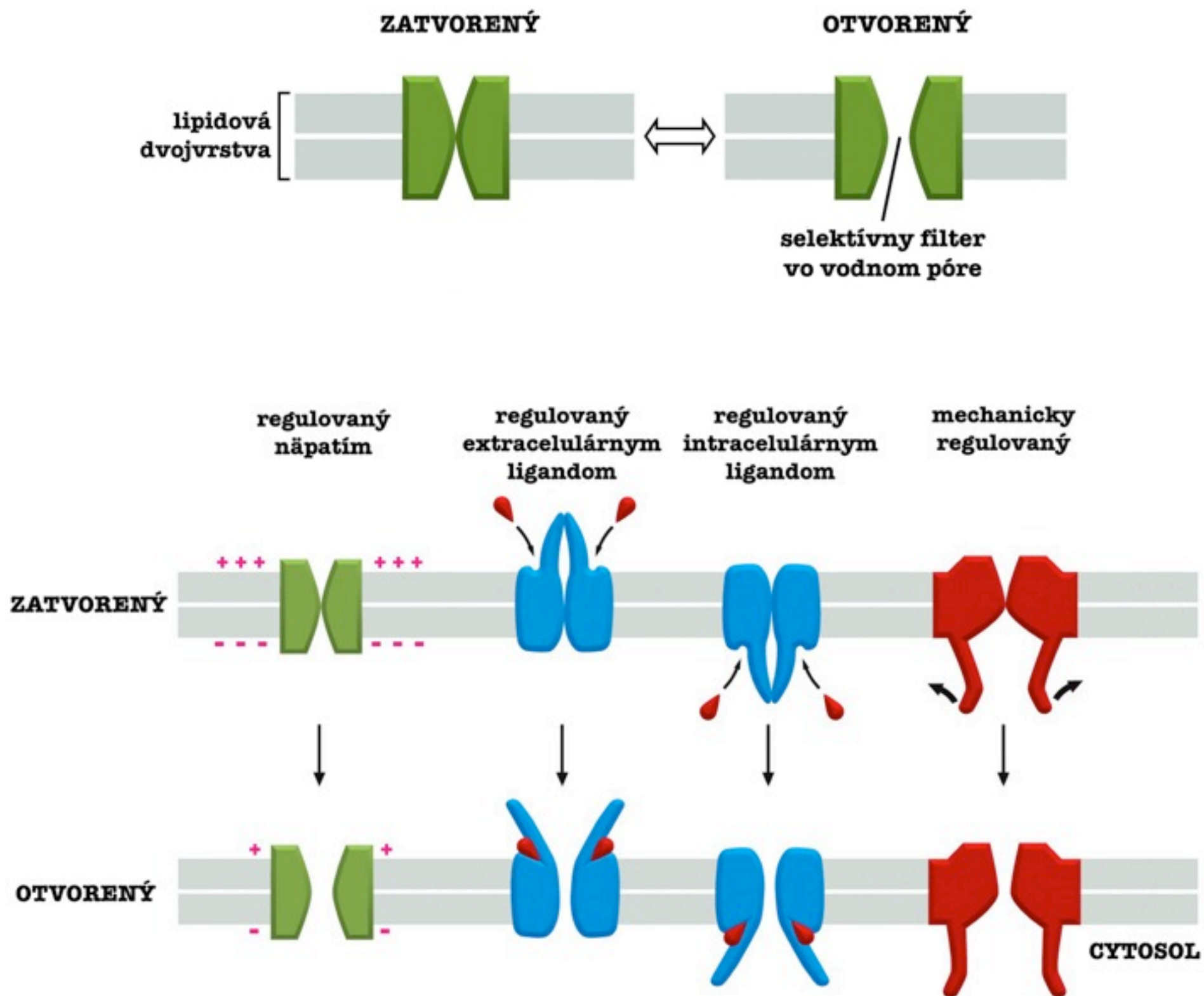

Transport molekúl cez membrány môže byť zabezpečený proteínmi

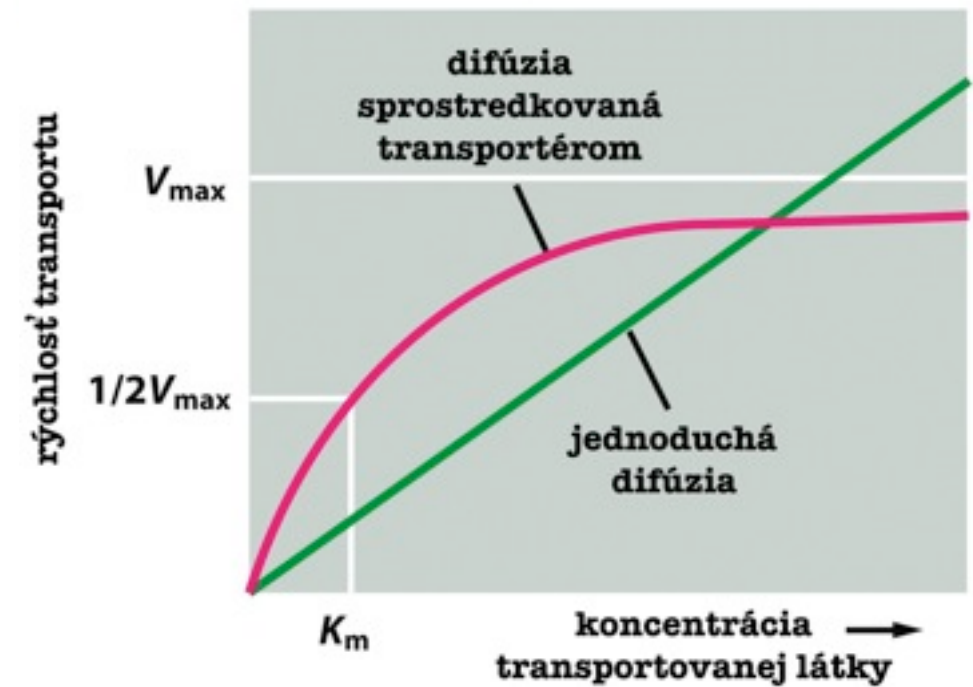
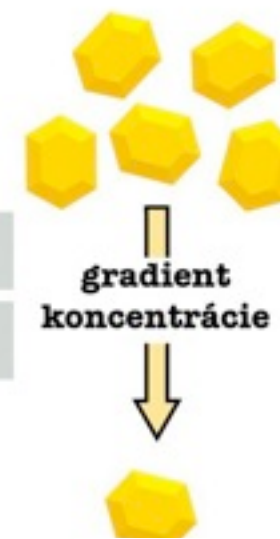
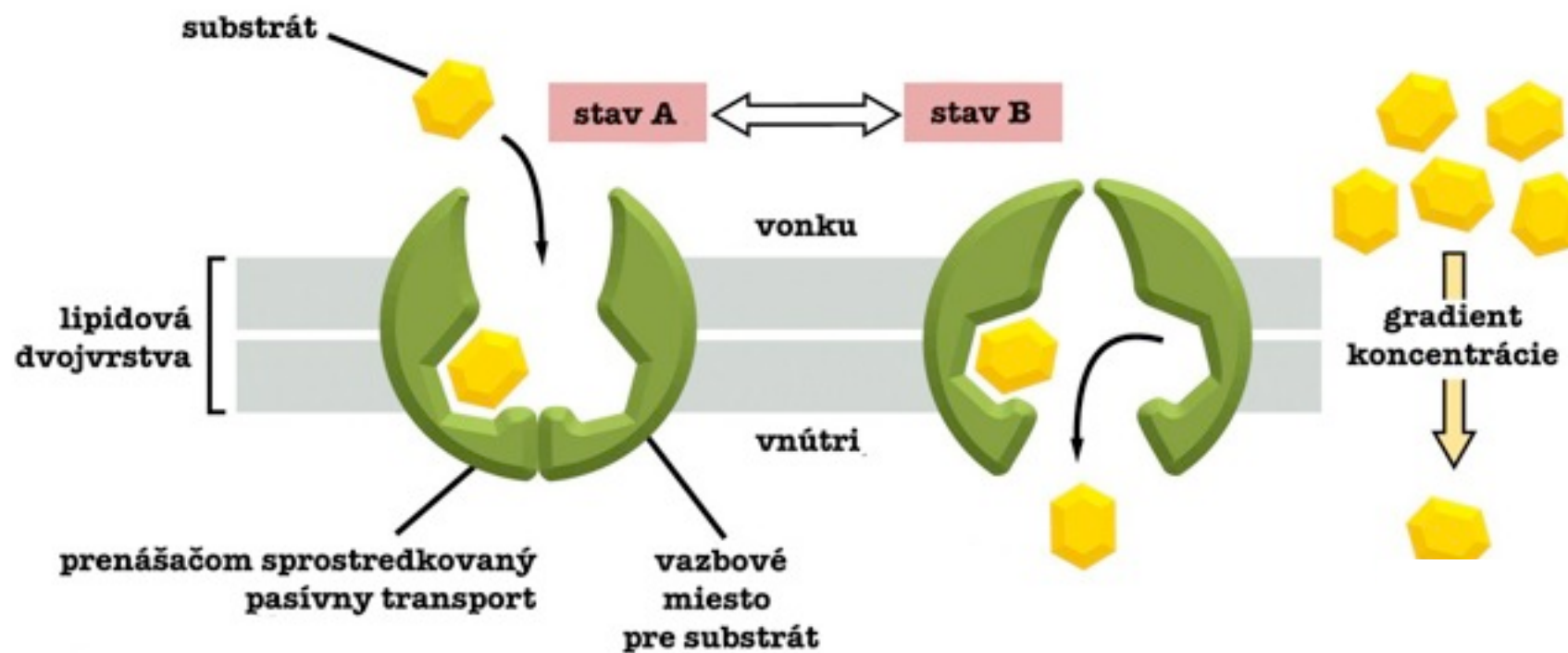

Membránové kanály

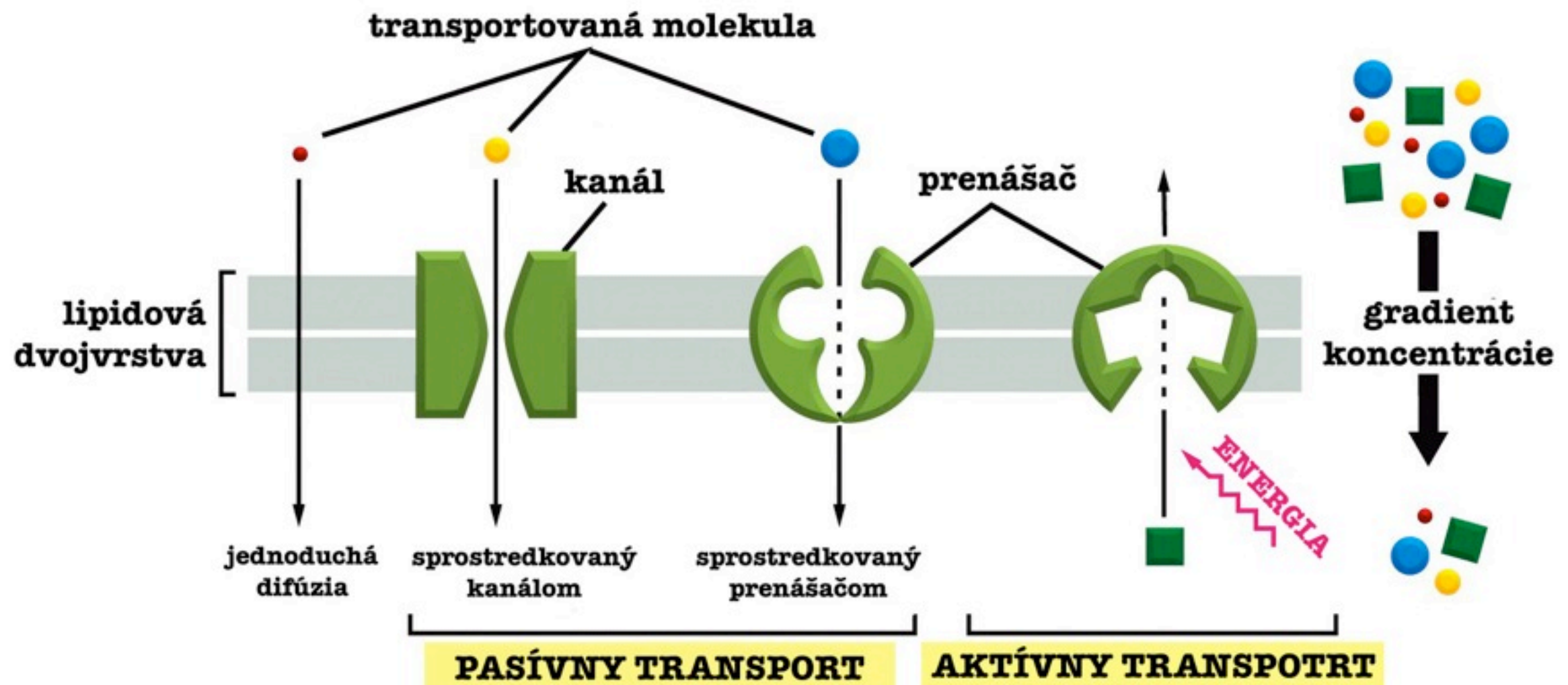

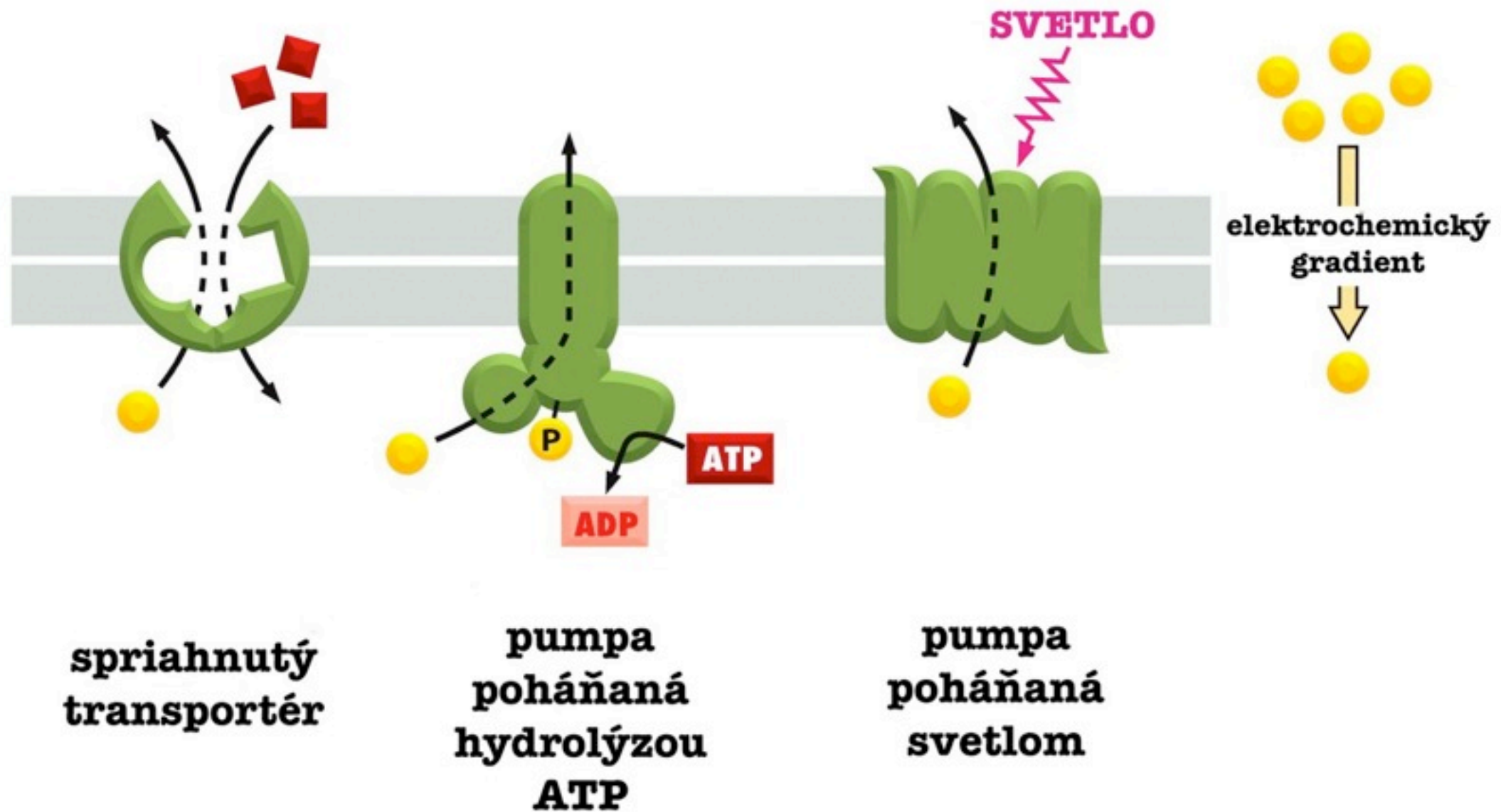
Transport sprostredkovaný prenášačmi

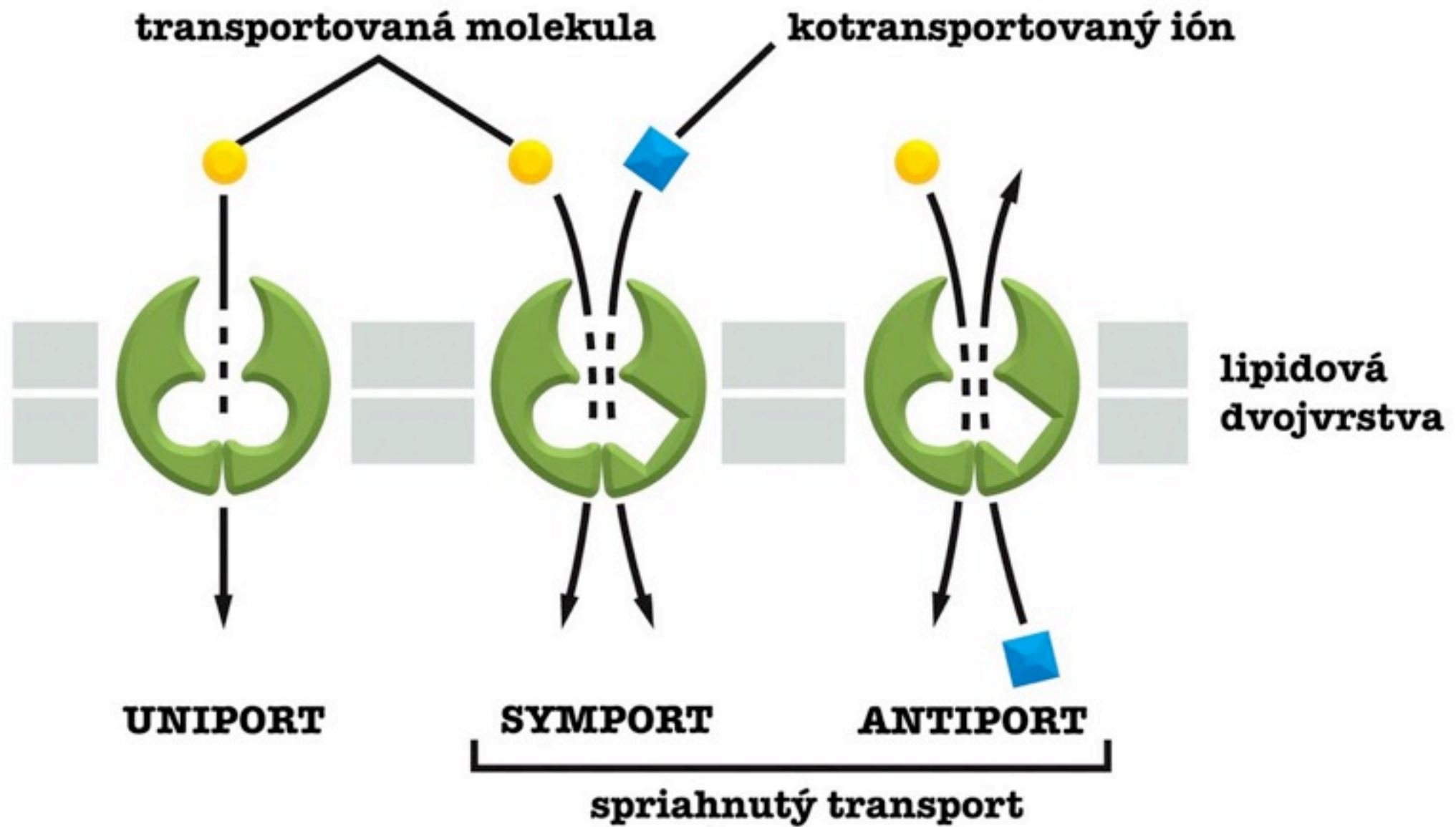
Pasívny a aktívny transport

Aktívny transport cez membrány

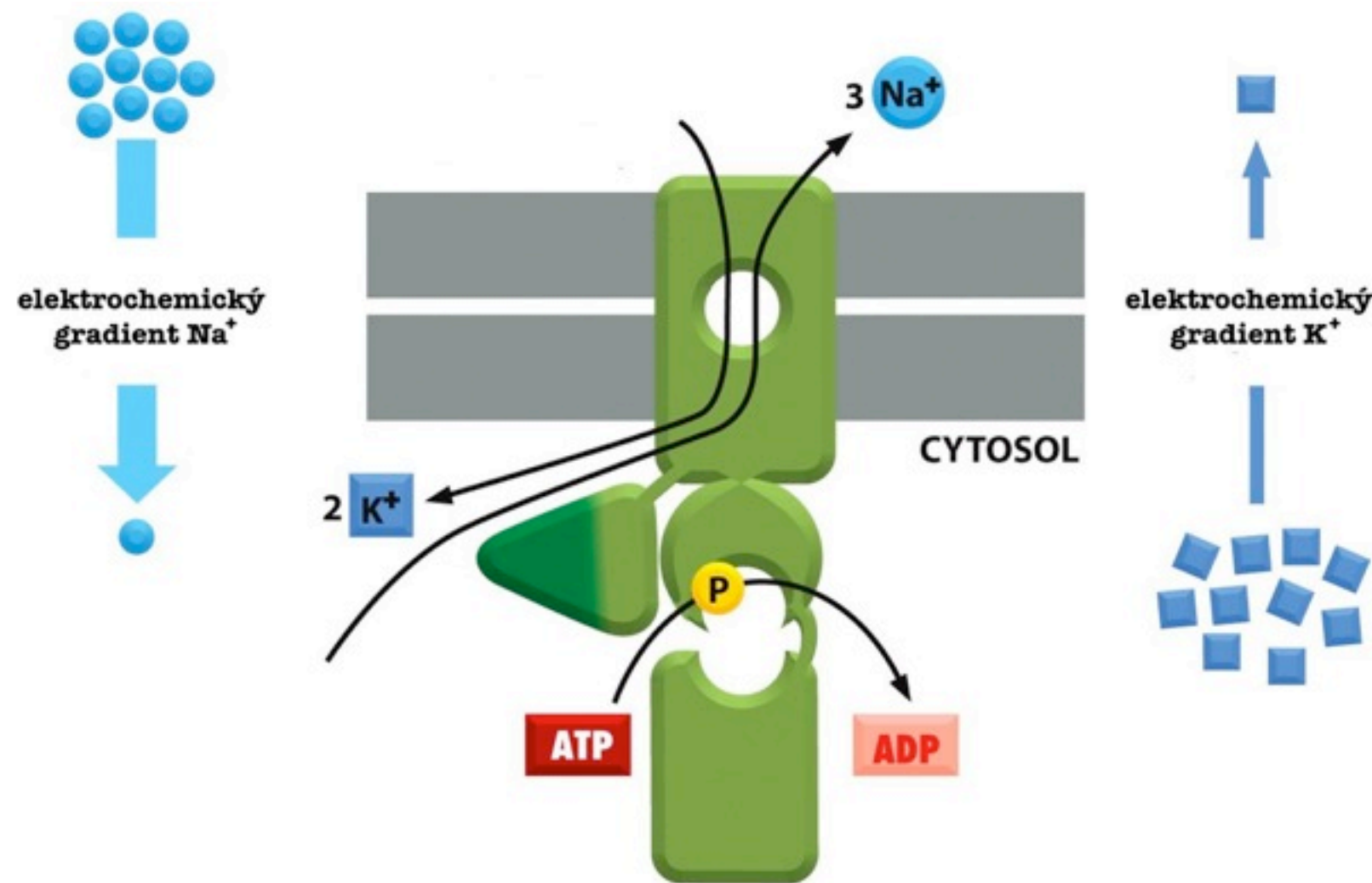

Kotransport

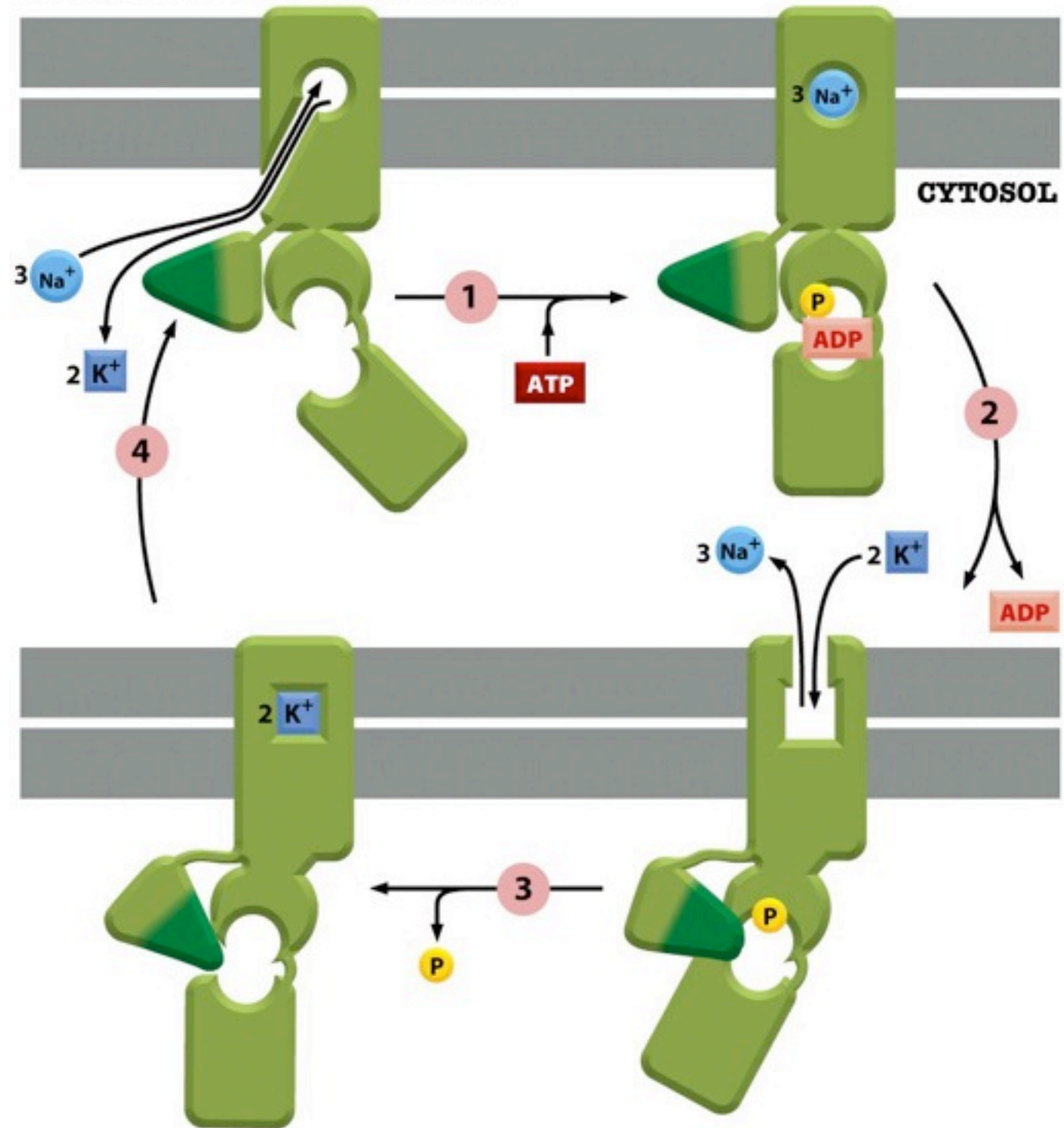

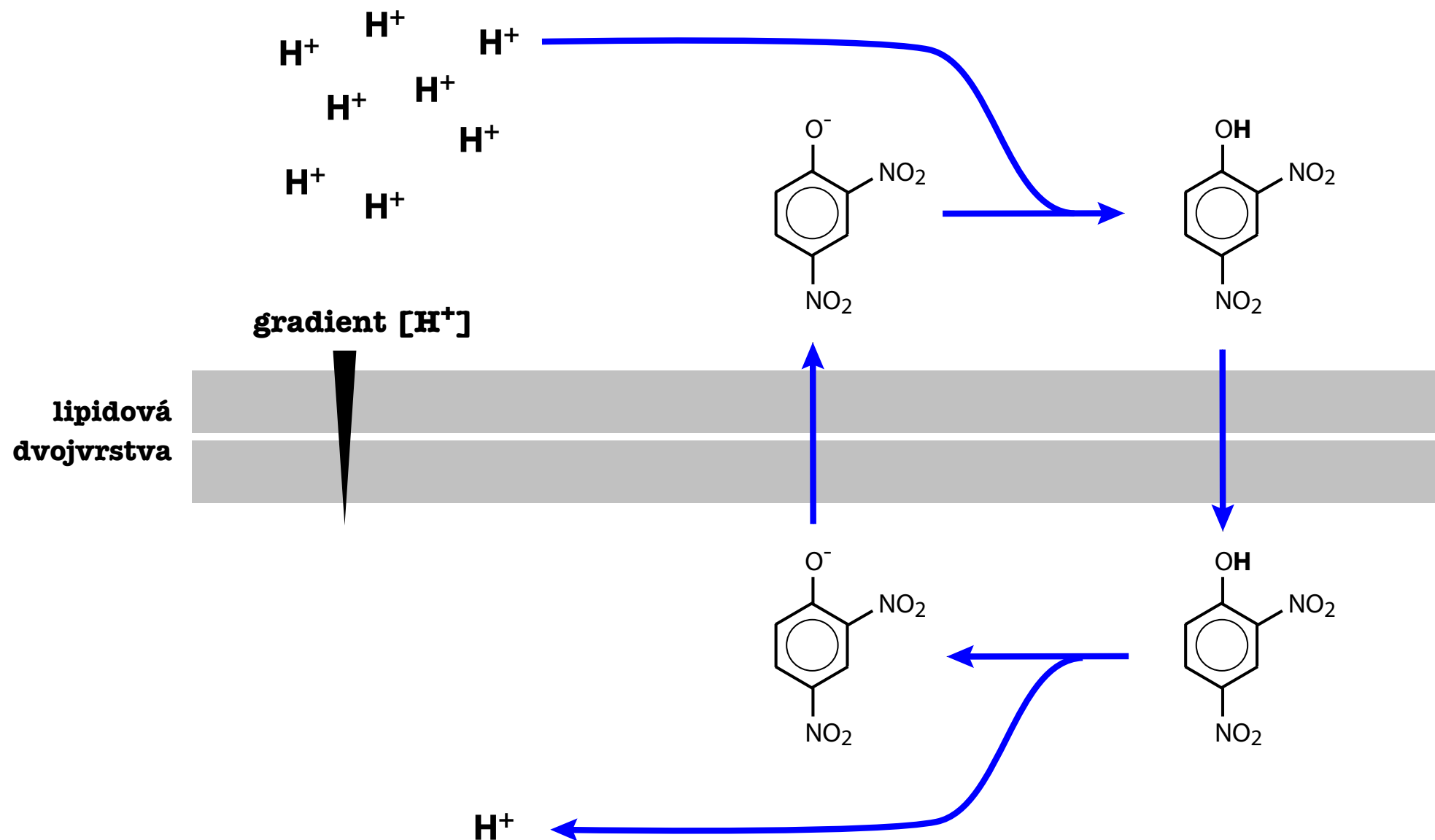
Na/K ATPáza vytvára gradient Na^+ a K^+ na cytoplazmatickej membráne

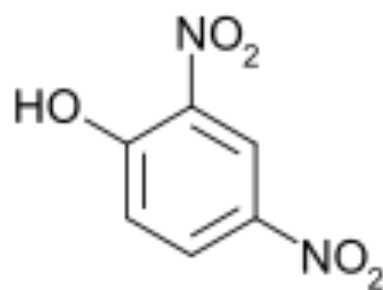
EXTRACELULÁRNY PRIESTOR

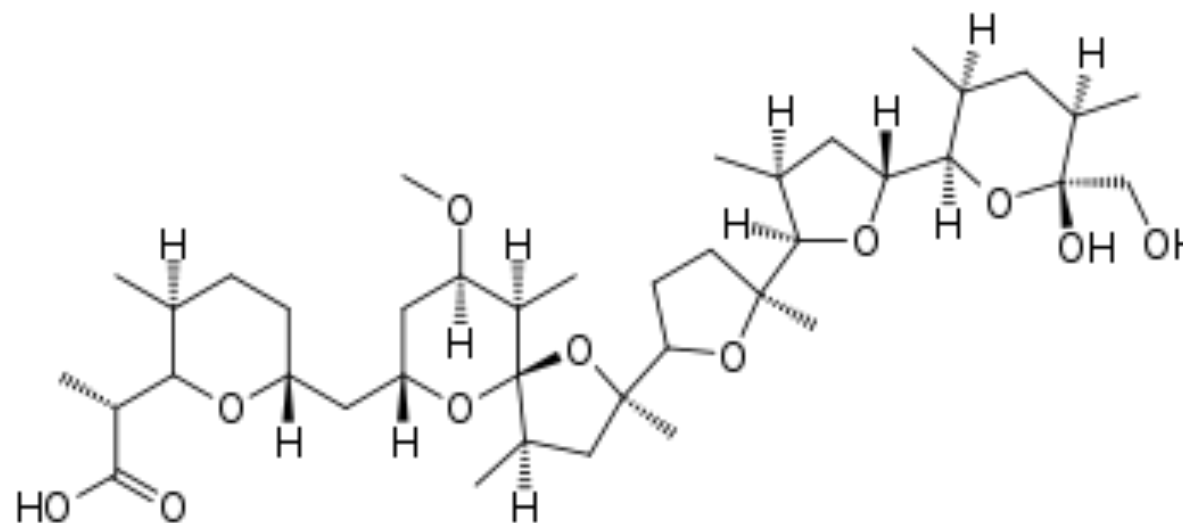
Transport molekul cez membrány môže byť zabezpečený ionofórmami

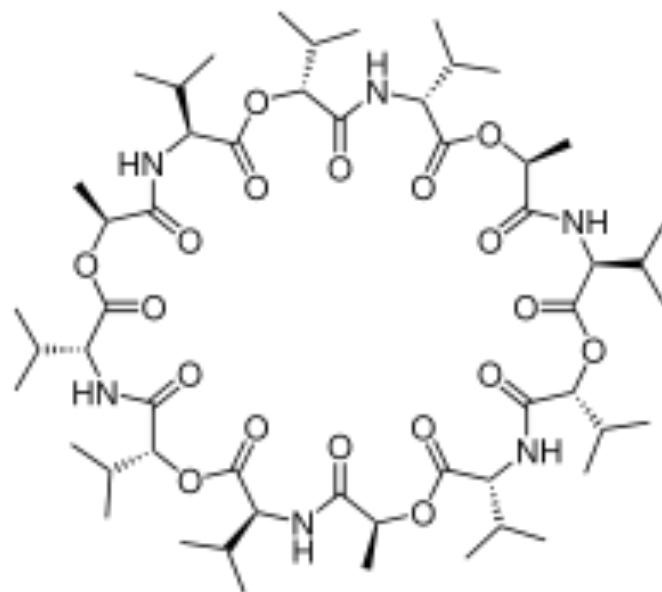
Ionofóry I.

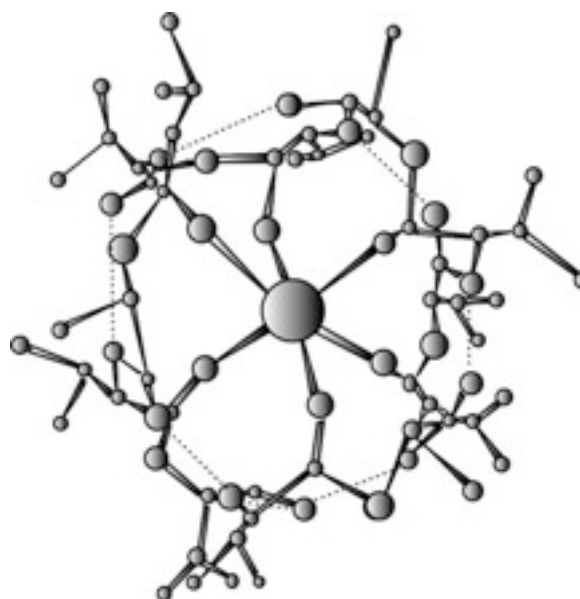
2,4-dinitrofenol - **H⁺** ionofór

Nigericin- **H⁺/K⁺** ionofór

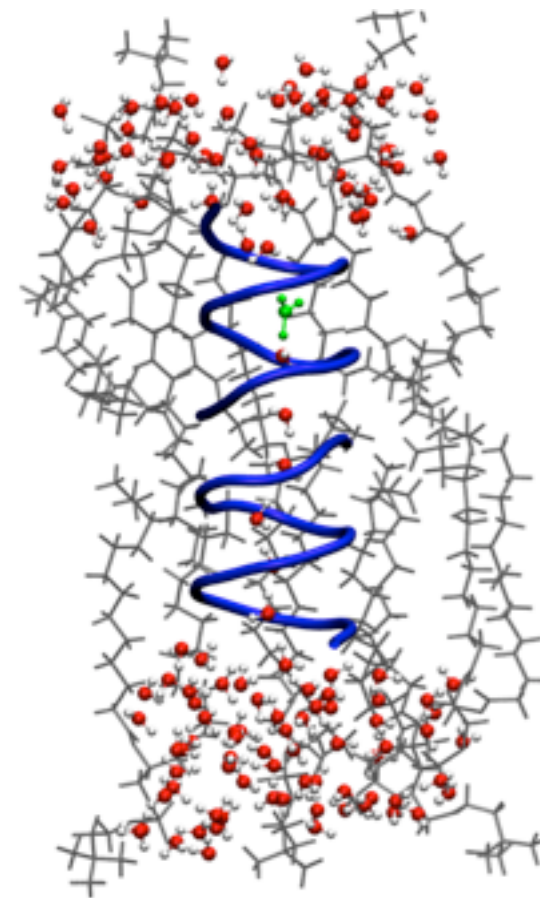
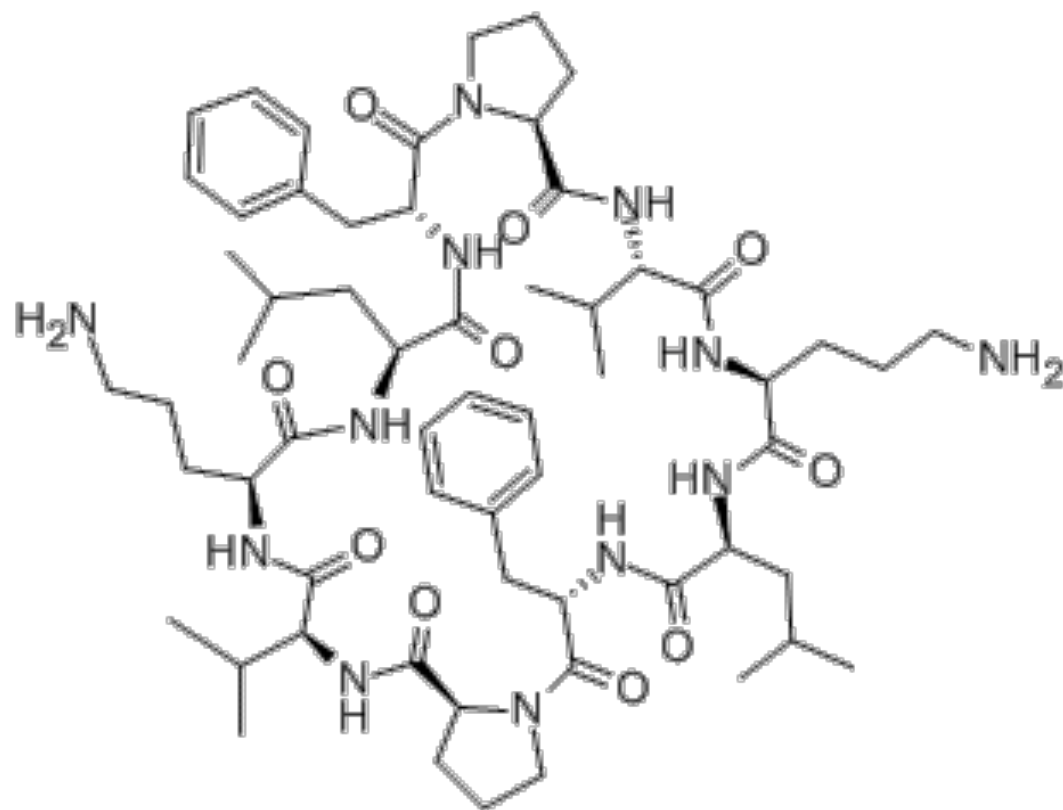
Valinomycin - **K⁺** ionofór

From *Ionophores and Their Structures*,
M. Dobler. 1981, J. Wiley & Sons

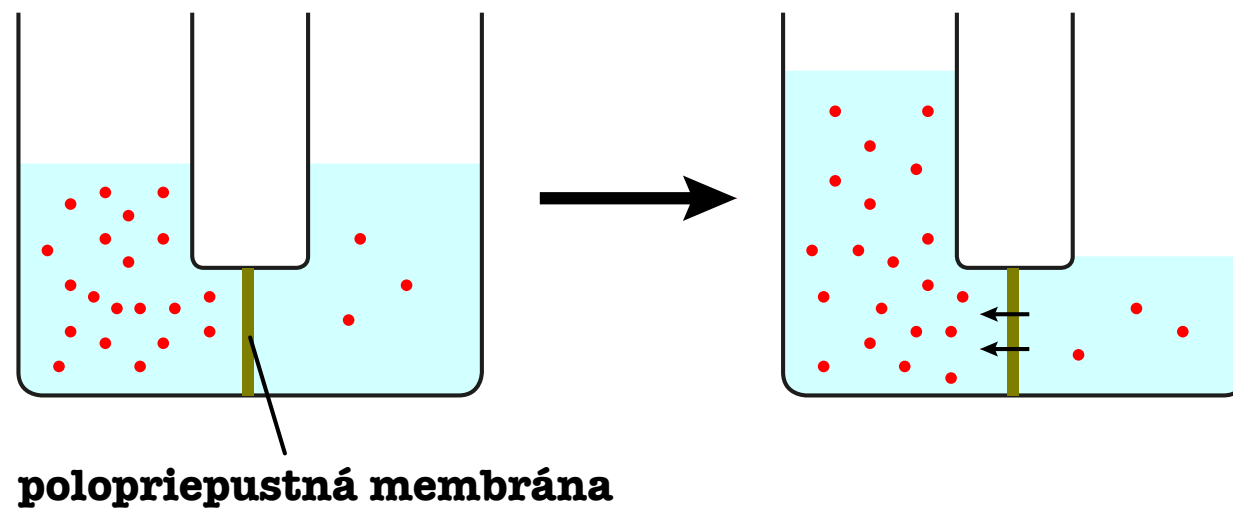

Ionofóry II. - Gramicidin

Gramicidin je peptid, ktorý vytvára v membráne kanály priepustné pre jednomocné ióny.

Osmóza

**ČERVENÁ
KRVINKA**

koncentrácia iónov
v extracelulárnom
priestore

HYPERTONICKÁ

IZOTONICKÁ

HYPOTONICKÁ

**VEĽMI
HYPOTONICKÁ**